

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LIV. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

1. SZÁM

FOLYÓIRATA

BUDAPEST, 1941.

JANUÁR

A német akadémiai tanítóképzés.

— Hetedik közlemény.* —

A porosz tanítóképzés belső, tartalmi átalakítására irányuló első lépés a Pedagógiai Akadémiák nevének megváltoztatása volt. Egy 1933. április 20-án kelt rendelet az Akadémiáknak *Hochschule für Lehrerbildung* elnevezést adta. A régi, két idegen szóból összetett név hű kifejezője volt a Pedagógiai Akadémiák nemzetközi eszmék szolgálatában álló és világpolgárokat nevelő munkájának. Jelképe egy elmosódott emberiség-pedagógiának, amely agyafurt dialektikával helytelen értékelésre nevelt. Az új német elnevezés a tanítóképzők új szellemére mutat. Ezek az intézmények ezentúl csak német érdekeket szolgálnak, a német nép nevelőit alakítják, akik a nemzeti-szocialista világszemlélet, népi-politika elveitől áthatva segítenek az új német birodalom kiépítésében. Kifejezésre juttatja az új elnevezés azt is, hogy a tanítói hivatás minden más népvezetői hivatással egyenrangú. A reá előkészítő intézmény teljes értékű főiskola, amely az onnan kikerült tanítónak megbecsülést, tiszteletet, rangot tud biztosítani a társadalomban.

Új elv jut kifejezésre a Tanítóképző Főiskolák elhelyezésében is. Az új főiskolák nagy részét nagyvárosok helyett kisvárosokban létesítették, hogy a leendő tanító abban a környezetben nevelődhessen, ahová majdan hivatása szólítja. A régi akadémiák, mondta *Rust*, elvesztették szemük elől a célt, a főiskoláknak azonban megvan, s ez a nép. Az akadémiák mindenféle széphanzású szavak takarója alatt marxista tanítókat neveltek, akik készek voltak a német népszétzillesztésére. „Ha egyszer elismertük, mondta a miniszter egy másik alkalommal, hogy a vér és rög, azaz a nép és haza a németiség legfőbb erőforrásai, akkor a nevelést és tanítást, valamint ennek megfelelő tanítóképzést is belőlük kell kifejlesztelnünk.” Az igazi őserőtől duzzadó népet nem a nagyvárosokban, ezekben a tömegsírokban, bűntanyákban, forradalmak fészkeiben kell keresnünk, hanem a vidéken, annak kisvárosaiban, falvaiban. Ennek a népnek tanítóját csakis az ő környezetében lehet nevelni, mert csak a közvetlen szemlélet alapján ismerheti meg a nemzetnek ezt a fenntartó rétegét s annak

* Az előző közleményeket lásd folyóiratunk múlt évi 6. 8—12. számaiban.

egyszerű, áttekinthető és természetes formában megjelenő életét. Megismerés nélkül nincs megértés, megértés nélkül nincs szeretet, ahol pedig szeretet nincs, ott hiába várjuk az odaadó segítést. Ezt látjuk, írja *Rust* egyik cikkében,⁹⁶ a nagyváros aszfaltján nevelkedett tanítóknál, akik idegeneknek érezték magukat a falusi rögön. Közösséget nem érezvén a falusi néppel, menekülési vágy fogta el őket, és ezzel táplálói lettek annak a gazdasági, társadalmi és néppolitikai szempontból egyaránt káros vándorlási kedvnek, amely a faluból a nagyvárosba űzte az embereket. Tagadhatatlan, a városnak szüksége van a faluról érkező friss vérre, de a korlátlan tömegű odatódulás a nagyváros idegromboló hatása és szörnyű emberfogyasztása miatt néphalált jelent. Ezt a tanítóképzésen keresztül is meg akarta akadályozni a nemzeti szocializmus.

A néphez, rőghöz, faluhoz fordulás, a „Volksgebundenheit”, „Bodenverbundenheit” és „Landverbundenheit”, az új német tanítóképzés legsajátosabb vonása, írja *Bargheer*.⁹⁷ Ilyen megfontolásból telepítették ki 1934-ben a majna-frankfurti nagyvárosi intézetet a Lahn melletti Weiburgba, a halleit Hirschbergbe (Riesengebirg). De ezen az alapon létesítették 1933-ban Lauenburgban az első új főiskolát. Nem véletlenül, hanem alapos megfontolás után lett ez a pomerániai határvidéki városka az első nemzeti szocialista intézmény székhelye. S ebben a tanítóképzők elhelyezésének újabb elvét kell látnunk. A határra tették ki őket, hogy ott a német kultúra szellemi bástyái legyenek. Megtestesítsék az új Németország szellemét a birodalom legtávolabbi pontjain, és előmozdítsák a népi gondolkodás kialakulását. Tanítókat képezzenek ott a végeken, akik a béke határőrei lesznek. Abban is szándékosság volt, hogy éppen a keleti határvidéken állították fel az első Tanítóképző Főiskolát. Sokan benne látták a nemzeti szocializmus keletre irányuló politikájának első konkrét lépését. A később szervezett főiskolák nagyrésze szintén „Grenzhochschul”, ahogyan *Bargheer* nevezte őket.⁹⁸ Ilyen határfőiskola létesült még Saarbrückenben, Trierben férfi hallgatók, Schneidemühlben, Koblenzben nőhallgatók részére (1936).

Ezek mellett a kisvárosi környezetben és határvidékre telepített főiskolák mellett több nagyvárosban is hagytak vagy nyitottak meg újra tanítóképzőket, hogy a nagyváros iskolái számára is képezzenek tanítókat. Bár előszeretettel alkalmazott a nemzeti szocialista tanügyi kormányzat falun született és annak környezetében nevelkedett ifjú tanítókat a nagyvárosi iskolákban is, mert ezek csak javára válhatnak a nagyvárosi tanítótételeknek.

A győztes politikai forradalom tehát megindította a közoktatás-

⁹⁶ B. Rust: *Die Grundlagen der nationalsozialistischen Erziehung*. Hochschule und Ausland c. folyóiratban. 13. évf. 1935. 1—18. l.

⁹⁷ E. Bargheer: *Lehrerbildung und Nationalismus*. Volk im Werden c. folyóiratban. I. évf. 40—50. l.

⁹⁸ E. Bargheer: *Nationalsozialistische Lehrerbildung*. Der neue Volkserzieher c. folyóiratban. I. évf. 3. l.

ügyi forradalmat is. A jogot a reformhoz az adja, írja Funk,⁹⁹ hogy a nemzeti szocializmus a történelemben elsőnek ismerte fel és értékesítette a német ember összes népi erőit úgy, ahogyan azok vérből és fajból kinőnek. A nemzeti szocializmus a szó legigazibb és legjobb értelmében a német ember és népi erők totális és egyben szerves „Aktivierung”-ja. A meginduló iskolareform első nagy eredményét a tanítóképzés terén az *egységes német birodalmi tanítóképzés* megalakításával érte el. Ennek a ténynek a nagyságát igazán csak az tudja felmérni, aki ismeri az eddigi birodalmi oktatásügy szervezetét. Az egyes államok kulturális téren messzemenő autonómiát élveztek, tanügyük rendezésében függetlenül jártak el, és féltékenyen őrködtek különállóságuk felett. A történelmi jogokhoz való makacs ragaszkodás nem egyszer kormányokat buktatott, vagy neves férfiakat bélyegzett meg, akik a birodalom tanügyi egységének gondolatával rokon-szenveztek. Senki sem hitte a most már természetesnek tűnő fordulat beállta előtt néhány esztendővel, hogy az egységes németbirodalmi tanítóképzés valaha is létrejöhet. Az egyöntetű birodalmi tanítóképzés megvan, intézménye a Tanítóképző Főiskola. Az egyes államok egymásután tértek át erre a rendszerre. 1936-ban Bajorország és Württemberg is felhagyott régi rendszerű tanítóképzésével és bevezette a főiskolait. Legtovább Braunschweig tartott ki 1927-ben szervezett és a technikai főiskolával összeköttetésben álló tanítóképzése mellett. 1937 óta azonban Braunschweig is különálló Tanítóképző Főiskolán képezi tanítóit. Egyedül Jena Pedagógiai Intézete áll még most is fenn és őrzi, habár csak külsőségekben, a régi emlékeket. A kiképzés anyaga és szelleme a Tanítóképző Főiskolával azonos. Thüringianának az egyetemmel kapcsolatos tanítóképzése is csak épülethiányban leli magyarázatát.

A Német Birodalomnak a mostani háború megindulásakor 27 Tanítóképző Főiskolája és egy tanítókat képző Pedagógiai Intézete volt. A főiskolák székhelyei a következők:

Bayreuth, Braunschweig, Darmstadt, Dresden, Elbing, Eßlingen (Neckar), Frankfurt (Oder), Hamburg, Jena (Pedagogisches Institut), Karlsruhe, Leipzig, Pasing (München), Rostock, Würzburg.

Beuthen, Bonn, Cotthus, Dortmund, Hirschberg (Riesengebirg), Kiel, Lauenburg (Pommern), Oldenburg, Saarbrücken, Trier, Weilburg (Lahn).

Hannover, Koblenz, Schneidemühl.

Az első csoportba tartozó főiskolák férfi- és nőhallgatókat, a másodikba tartozók csak férfihallgatókat, a harmadikba tartozók csak nőhallgatókat vesznek fel.

A második és a német tanítóképzés történetében páratlanul álló fordulat 1936-ban következett be. Egy 1935 október 5-én kelt miniszteri rendelet meghagyja, hogy a Német Birodalom területén senki sem

⁹⁹ E. R. Funk: *Die nationalsozialistische Schulreform und ihre grundsätzliche Forderung an die Erzieherchaft*. Der Deutsche Erzieher. 1938. 195—198. 1.

lehet középfokú iskolákban tanár, aki 8 féléves kiképzésének első 2 félévét nem a Tanítóképző Főiskolán töltötte el, és ott az előadásokon, gyakorlatokon, a főiskola egész életében tevőlegesen részt nem vett. Ezt a nagy horderejű intézkedést elsősorban politikai, művelődéspolitikai megfontolásból hozták, de kedvező kihatásai vannak egyéni-szociális, pedagógiai szempontból is.

A Tanítóképző Főiskoláknak feladata nemcsak az, hogy a leendő tanítót hivatására elméletileg előkészítsék. A főiskolák a szó legszorosabb értelmében nevelőintézetek. S mint ilyenek, azt a szellemet törekszenek meggyökereztetni a hallgatókban, amelyben majdan a gondjaikra bízott gyermekeket, ifjakat és a falut vezetniök kell. Azt a „Gesinnung”-ot és „Haltung”-ot kell kifejlesztenünk, írja *Hohlfeld*,¹⁰⁰ amelytől minden függ, s amely nélkül ma senki sem lehet Németországban népvezető. A középfokú iskolák tanárai is népvezetők lesznek, ők sem nélkülözhetik tehát ezt a politikai-világszemléleti nevelést. De mivel az egyetemek szakfőiskolák, ezt nem adhatják meg, azért szakkiképzésüket megelőzően egy esztendő a Tanítóképző Főiskolán, ebben a lélekformáló kohóban kell eltölteniök.

Az összes iskolák tanítóinak egyéves közös tanulmánya művelődéspolitikai szempontból, *Voigtländer* szerint, nagy értéket képvisel. Egységes német tanítóságot alakít ki, amely képes lesz a nevelés alapkérdéseiről egyformán gondolkozni, egymást megértéssel támogatni, az iskolafokok közt szükséges belső, tartalmi folyamatosságot biztosítani. Egységén keresztül létre fogja hozni minden német legfőbb vágyát: a lelkiileg is egységes, erős, felbonthatatlan Német Birodalmat.

A főiskolai együtttanulás során meggyőződhetik a német tanítóság, hogy habár munkájának végső célja egy, a nevelés széles területén mindegyik rendnek más és más megbízatás jutott. A tanár és tanító közti különbséget eddig, nagyon helytelenül, abban a tudásbeli különbözetben látták, amit a kétfajta iskola tanítójától követel. Sokan azért úgy gondolkodtak, ha nem telik szellemi erejükből középiskolai tanárságra, elmennek tanítónak, mert azon az életpályán kevesebbet kell „tudni”. A népiskolában nincsenek idegen nyelvek, ott nem tanítanak matematikát, hanem számolnak és mérnek, a fizikát, kémiát, természetrajzot pedig a kevésbé tudományos természeti ismeretek helyettesítik. Az ilyenek azonban a főiskolai tanulmány során csakhamar fel fognak ocsudni tévedésükből. Meggyőződnék itélkezésük helytelenségéről, mint ahogyan a középiskolai tanárjelölteknek is be kell látniok, hogy a népiskolai tanító nem kisebbkiadású tanár, hanem velük minden vonatkozásban egyenlő értékű és rangú nevelő. A különbség csak az, hogy a tanítónak más a feladata, és éppen ezért más erőket, képességeket kell magában kifejlesztenie. A feladatkülönbség nem jelent értékkülönbséget. A tanítói hivatás betöltéséhez éppen úgy szükség van meleg szívre, kristálytisza jel-

¹⁰⁰ A. Hohlfeld: *Hochschule für Lehrerbildung und Reichsgesinnung*. Volk im Werden c. folyóiratban. 1936. 479—785. 1.

lemre, erős akaratra, mint a tanári pályához. Talán még fokozottabb mértékben, mert a tanító a legréselebb réteget neveli, hatása tehát egyetemesebb. Ez a felismerés megbecsülést, tiszteletet fog ébreszteni a tanároknak tanítótársaik iránt, és ez le fogja rombolni a köztük levő válaszfalat is, amelyet a tudásmennyiségen alapuló, helytelen értékelés húzott.

A középiskolai tanárjelöltek főiskolai tanulmányának a pályaválasztás szempontjából is nagy a jelentősége. Ezt a *Richtlinien für die Ausbildung für das Lehramt an Höheren Schulen* is kiemeli.¹⁰¹ Az érettségizett ifjút eddig kevés kivétellel valamely tudományág szeretete csalta a tanári pályára, s nem az a vágy, hogy élete alkotmányáig gyermekekkel, ifjakkal bibelődjék. Az ilyenből nagyszerű tudós válhatik, de nem biztos, hogy jó ifjúsági vezető, eredményes nevelő is lesz belőle. A tudományos felkészültség továbbra is cél marad az egyetemi oktatásban, nélküle senki sem léphet tanulók elé, de a tudásnak tanítási ügyességgel, képességgel, s mi több, tanítói lelkiülettel kell párosulnia. Hiányában a tanítói munka csak eredménytelen küzdelem. Hogy ilyen hajlamokkal, készségekkel rendelkezik-e a középiskolai tanárjelölt, erről tudományos vagy művészi szaktanulmányait megelőzően a főiskolán győződhetik meg. Az elméleti pedagógia óráin megismerkedik azokkal a feladatokkal, amelyeket mint tanítónak vállalnia kell, majd a második szemeszter végén tartandó többhetes gyakorlat során megállapíthatja, van-e rátermettsége a feladatok végrehajtására. Ezután komoly önvizsgálatot tarthat és öntudattal határozhat jövőjét illetően. Az alkalmatlanság megállapítása esetén idővesztés nélkül vághat neki új, számára boldogabb életet biztosító pályának. Nem kell egy egész életen át a helytelen pályaválasztás következményeit viselnie.

A Tanítóképző Főiskolák tartalmát és vizsgáztatási módját meghatározó hivatalos rendelkezések 1937-ben, 1938-ban és 1940-ben jelentek meg. A hivatalos rendelkezéseket forgatva, lehetetlen, hogy fel ne tűnjék ezek rövidege, keretszerűsége. Mintegy 16 nyomtatott oldal a Rendtartási Szabályzat, a „Tanterv”, a két Képesítővizsgálati Szabályzat. Ez a rövideg és keretszerűség fényt vet a mostani német felfogásra. Ez a felfogás az iskolát az élet egy darabjának tekinti, amelyet nem a részletesen kidolgozott rendtartással, központilag kiadott és a legapróbb részletekre is kiható rendelkezésekkel kell irányítani, hanem csak a helyi és változó körülmények figyelembevételével. Az igazgatótól várják a kereteknek a mutatkozó szükség szerint tartalommal való kiköltését. Ezért igazi vezetők tették meg iskolájában, aki, ismerve a célt, a megadott kereteken belül szabad kézzel, felelősségteljes döntéssel intézkedik. A „Führer-Princip” tehát az iskolai vezetésbe is bevonult.

¹⁰¹ *Deutsche Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung*. Amtsblatt des Reichs- und Preußischen Ministeriums für Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung und der Unterrichtsverwaltungen der anderen Länder. (Ezután rövid.: RMinAmtsblDtschWiss.) Berlin, 1937. 364. 1.

A főiskola igazgatója a főiskola szellemi és anyagi ügyeinek vezetője. A hangsúly a szellemi vezetésen van, s hogy ennek minél tökéletesebben megfelelhessen, az anyagi és adminisztratív ügyeket irányítása mellett az oda beosztott 2—3, egyénileg is felelős tisztviselő intézi. A főiskola minden közbeiktatott ellenőrző hatóság kiküszöbölésével közvetlenül a minisztérium alá van rendelve. Ez nemcsak meggyorsítja az ügyvitelt, hanem vezetőjében kialakítja a felelősségtudatot. Az igazgató nagyfokú bizalmat élvez. A reális alap meg is van hozzá, mert arravalóság szerint válogatták ki. A bizalom, felelősségtudattal párosult lelkiismeretesség és arravalóság szerint való kiválogatás a nyitja, mondják német körökben, a világon egyedül álló szervezetségüknek.

Amilyen keretszerűek a főiskolai ügyvitelre vonatkozó rendelkezések, olyanok a tanulmányiak is. Részletesebb tananyag-felsorolás helyett a tanárok és hallgatók tájékoztatására csupán óratervet adtak ki, külön a férfi- és külön a nőhallgatók számára.¹⁰²

Az óratervek a túlsó oldalon láthatók.

Az óratervek azt a legkisebb heti óraszámot tüntetik fel, amelyet egy-egy jelölt felvenni köteles. Ennél többet mindenki kedveszerint hallgathat. A minimum meghatározására azért volt szükség, mert a tanító munkája a nemzeti szocialista államban a multhoz képest tetemesen megnövekedett és az erre való előkészület ideje aránylag rövid. Kötelességei nem az iskolai oktatásra korlátozódnak, hanem kiterjednek általános politikai és művelődési térre is. Lelkét nem szabad csak a pedagógiába beleágyaznia. Egyéb ismeretekkel és készséggel is fel kell magát szerelnie, hogy sokágazatú munkájának eredményesen tudjon eleget tenni.

Tantervet a Tanítóképző Főiskolák számára nem adtak ki, éppen úgy, mint ahogyan annak idején a Pedagógiai Akadémiák részére sem. Ellenkezett volna a főiskolai jelleggel és túlon túl megkötötte volna a tanárok kezét. De a tanügyi kormányzatot ezenkívül még az is a tanterv mellőzésére készítette, hogy a tanárok teljes figyelmüket a nevelésre, a lélekalakításra fordíthassák. A régi iskolákban éppen azért sikkadt el a nevelés, mert az oktatók figyelme a tanítási anyagra, annak pontos elvégzésére volt irányítva. A főiskolák egyéb-iránt nem kész, a négy fal között kiokoskodott tudományt nyújtanak. Tudományukat nagyrészt a környező és éppen azért vidékenként többé-kevésbé változó népi életből szemlélet, önálló kutatás útján nyerik, amit nem lehet tantervekkel szabályozni. A tantárgy kereteinek megtöltését a tanárookra bizzák. A felsőbbség részéről a tanárok is, mint az igazgatók, teljes bizalmat élveznek. Tetszésük szerint hirdethetnek a megadott tárgyakon belül előadásokat, a fő, hogy a négy szemeszteres tanulmány alatt kerek egészet nyújtsanak a hallgatóknak, és hogy a kitűzött célt elérjék.

A kiképzés célját az 1937-ben kiadott Vizsgálati Szabályzat kör-

¹⁰² *Studienordnung für das Lehramt an Volksschulen*. WL 2831, WA E II a (a) sz. rend. RMinAmtsblDtschWiss. Berlin, 1938. 492. l.

Tanítójelöltek óraterve.

Sorszám	Tantárgy	Heti óraszám szemeszterenként			
		I.	II.	III.	IV.
1.	Neveléstudomány	3	3	2	4
2.	Karakterológia és ifjúságtan	2	2	2	2
3.	Átörökléstan és fajismeret	1	—	2	1
4.	Néprajz	1	—	2	1
5.	Tanítástan	2	—	—	2
6.	Módszertan:				
	Tanítási látogatások és próbatanítások	4	4	4	—
	Előadások és gyakorlatok	3	6	5	—
7.	Testnevelés	4	4	3	3
8.	Zenei nevelés	3	2	2	2
9.	Beszédnevelés (Spracherziehung)	2	2	—	—
10.	Művészi nevelés	2	2	—	—
11.	Műnevelés (Werkerziehung)	—	2	2	—
12.	Szabadon választható tantárgy	3	3	2	2
Heti óraszám:		30	30	26	17

Tanítóőjelöltek óraterve.

Sorszám	Tantárgy	Heti óraszám szemeszterenként			
		I.	II.	III.	IV.
1.	Neveléstudomány	2	2	2	4
2.	Karakterológia és ifjúságtan	2	—	2	2
3.	Átörökléstan és fajismeret	1	—	2	1
4.	Néprajz	1	—	2	1
5.	Tanítástan	2	—	—	2
6.	Módszertan:				
	Tanítási látogatások és próbatanítások	3	4	4	—
	Előadások és gyakorlatok	3	6	5	—
7.	Testnevelés	4	4	3	3
8.	Zenei nevelés	2	2	2	2
9.	Beszédnevelés	1	2	—	—
10.	Művészi nevelés	2	2	—	—
11.	Műnevelés	—	—	2	—
12.	Kézimunka	2	2	2	—
11.	Házimunka (Hauswerk)	3	3	—	—
14.	Szabadon választható tantárgy	3	3	2	2
Heti óraszám:		31	30	28	17

vonalozza.¹⁰³ E szerint a cél a nép, a mozgalom és az állam iránt szolgálatkész, minden népivel szemben fogékony, szilárdjellemű, politikailag megbízható tanítókat nevelni, akik nemzeti szocialista szellem-

¹⁰³ *Ordnung der ersten Prüfung für das Lehramt an Volksschulen.* WL 2491, E II a, E II b, M (a) sz. rend. RMinAmtsblDtschWiss. Berlin, 1937. 461. l.

ben nevelni és tanítani tudnak; képesek egy népiskolai osztály munkáját átvenni, magukat az újabb tantárgyakba beledolgozni és a gondjaikra bízott gyermekeket úgy vezetni, hogy azok örömmel kövessék őket; akik a neveléstudomány és tanítástan terén önállóan dolgozni tudnak és jól ismerik a pedagógiai segédtudományok legfontosabb eredményeit. Ez az általános cél a nőjelöltekre is vonatkozik azzal a kiterjesztéssel, hogy azok a leánynevelés különleges feladatainak elvégzésére is képesek legyenek.

A Tanítóképző Főiskolák igazgatói az 1938 nyarán tartott öszejövételükön megfogalmazták a főiskolák legfontosabb célját. Ez a cél olyan tanítótípus kialakítása, amelyben a politikai magatartás, jellembeli biztosság, tudás és gyakorlati készség egymást támogatva megtalálható.

A kiképzés a célnak megfelelően 3 részre tagolódik: 1. politikai és testi nevelésre, 2. tudományos, 3. hivatásgyakorlati kiképzésre. Ezek a részek azonban nem állnak elszigetelve egymástól. A neveléstudomány és hivatásbeli képzés a nemzeti szocializmus világszemléletén alapszik és a Tanítóképző Főiskolákon egységet alkot. A jelöltek félreértenék kiképzésük célját, ha figyelmüket a 3 résznek csupán valamelyikére korlátoznák. A nemzeti szocialista alapelvek, nevelésmódok és eszközök saját tapasztalaton, egyéni közreműködésen keresztül való ismerete éppen olyan fontos, mint az előadások hallgatása, a gyakorlatokon való részvétel, vagy a népiskolákban végzett munka. Csak a 3 ág együttes hatása fejlesztheti ki azt a tanítószemélyiséget, amelyet a nép, az állam, a birodalom vár.

1. A jelen német tanítóképzés súlypontja a *nevelésen* van. A nevelés áll a Tanítóképző Főiskolák tengelyében, mert nevelő-személyiségeket akarnak kialakítani, olyanokat, akikben a testi, jellembeli, szellemi és politikai képességek fokozottabban megvannak, mint azokban, akiket vezetni akarnak. A mai német tanító értéke lelki tulajdonságaiban van és nem módszeres bravúrjaiban, szellemtelen mechanizmusában. A szaktudás, a tanítói ügyesség továbbra is fontos maradt, de a döntő a lelkiület, a meggyőződéses magatartás. A módszer csak mint eszköz az élő személyiség kezében kap teret és értelmet. A műalkotás sem a kézimunkán keresztül lesz érték, amellyel készült, hanem a művész alkotószelleme által. A nevelés elsősége a tanítás felett nemcsak abban jut kifejezésre, hogy a tanulmány középpontjában a neveléstudomány van, és hogy az egész kiképzést a nevelés gondolata hatja át. A nevelés tantárgyi szerepéből kilépett, és a hallgatóság életformájának legapróbb részletekig menő meghatározója lett.

A főiskolák nevelőintézetek, elsősorban a népi-politikai nevelés intézményei. Ez azért is szükséges, mert a néptanítónak az a politikai feladat jutott, hogy a legutolsó faluba is elvigye a nemzeti szocializmust, és hogy hidat verjen az állam és a nép közé. Ennek a politikai feladatnak csak akkor tud eleget tenni, ha kellőképpen előkészül rá, ha ő maga is ismeri a nemzeti szocializmus mibenlétét és megvalósulásaiban átélte azt. A politikai nevelésnek ezért 2 útja van a főisko-

lán: a tanítás és az átélés. A tanítás, illetőleg felvilágosítás részben a főiskolai előadásokon, részben a főiskolán működő ifjúsági nemzeti szocialista szervezeteken keresztül történik. A főiskolán művelt tudományok alkalmasak a politikai-világnézeti nevelésre, mert politikailag meg vannak határozva. Nemcsak a kimondottan nemzetiszocialista világnézeti tárgyak (átörökléstan, fajismeret) és a multból átvett és megerősített tárgyak (karakterológia, ifjúságtan, néprajz), hanem a neveléstudomány is. Alaptételei az új világnézetnek megfelelően átformálódtak, problémái új megvilágításba kerültek, kérdései kiegészültek, az értékek új jelentéstartalmat kaptak.¹⁰⁴ A tudomány és világnézet, a mai német felfogás szerint, nem választhatók el egymástól, ami a nevelésben is kifejezésre jut. „Olyan ember, aki ma még azt hiszi, hogy lehetséges tisztán szaktudományos iskolázást folytatni, amely nem a világnézettől, a politikától kapja irányvonalát; aki azt hiszi, hogy a nemzeti szocializmus egyes igazságai elől, amelyek reánézve akár személyes, akár más okból kellemetlenek, a tudomány objektivitásába menekülhet, az ma már nem való német tanítónak, nevelőnek sem a népiskolába, sem a középiskolába, sem az egyetemre”, jelenti ki kategórikusan *Funk* már említett cikkében.

Jól tudja a nemzeti szocializmus is, hogy pusztán tanítással nem lehet nevelni. Azért kötelezik a Tanítóképző Főiskola hallgatóit, hogy a főiskola sokoldalú életét necsak a tudományos oldaláról ismerjék meg, hanem vegyenek részt a közös gyűléseken, ünnepeken, tanulmányi kirándulásokon, táborozásokon. Különösen a táborozásokat emelik ki. Nemzeti szocialistává csak táborban nevelődhetik valaki, mondta egy ízben *Rust*, és azóta szállóigévé lett Németországban. Megkívánják továbbá, hogy a birodalmi teljesítményversenyeken (*Reichsleistungskampf*), gyáriszolgálatban, az aratási segítségnyújtásban, vagy határvidéki szolgálatban is ott legyen a tanítójelölt.

Az új néptanítótól népközösségre irányuló zárt személyiséget várnak s azért a hallgatóságnak olyan életformáját alakították ki, amelyben az ilyen személyiség kibontakozhatik. Ez az életforma az ú. n. „Kameradschaft”. A legtöbb főiskolai hallgató tagja ezeknek a bajtársi szervezeteknek. Az intézmény a „Wehrgeist”-ből született, amely a világháború alatt megerősödött és azóta is ott él a tűzharcosokban. A nemzeti szocialista mozgalom magáévá tette és a katonai, általában a tömegnevelés eszközeinek sorába iktatta. Bajtársnak lenni, az élet minden helyzetében bajtársnak mutatkozni, a jellemnevelésnek egyik legfontosabb feladata és siker esetén egyik legszebb eredménye. Ezért karolták fel a „Kameradschaft”-okat a főiskolán is és ott a diáknevelés, egy zárt „Mannschafts-bildung” hordozójává tették. A főiskolák egyetemes céljával összhangban lévő munkájuktól nagyon sokat remélnek az intézőkörök.

A legtöbb bajtársi szervezetnek internátusa, ú. n. „Kameradschaftshaus”-a van. Létesítésüket a tanügyi hatóság kívánatosnak

¹⁰⁴ V. ö. Baranyay E.: *A német neveléstudomány legújabb alakulása.* Magyar Paedagógia, XLIII. évf. 1934. 97—106. l.

tartja, mert a diákság együttéléséről más a véleménye, mint a Pedagógiai Akadémiák megalkotóinak volt. Nem fél attól, hogy az internátus kasztszellemet nevel és tagjai nem ismerhetik meg az életet. A bajtársi házak élete ezer és ezer szállal kapcsolódik a lüktető népközösségi élethez és annak valóságos kicsinyített mása. Az ifjúság erői, amelyeket régen gúzsba kötöttek, sablonokba szorítottak, szabadon kezdenek megmozdulni, írja Rosenberg.¹⁰⁵ A hallgatóság együttélése a bajtársi házakban az önfegyelmzésen, önkormányzaton épül, és a „Führer-Princip” jut benne kifejezésre. A szigorú, katonai jellegű fegyelem nem rájukényszerített, hanem az ifjak szabad elhátározásából született, amit a katonai sportokban való részvétel alakított ki minden külső beavatkozás nélkül.

Az otthonokban, a befogadóképességhez mérten, 40—60 hallgató lakik együtt. Vezetőik útján maguk gondoskodnak ellátásukról, maguk állítják össze házirendjüket. A vezérek szigorúan öröködnék, hogy a hallgatók munkájukat pontosan elvégezzék, hogy rendszeresen járjanak előadásokra, és hogy a „Studentenschaft” megmozdulásaiban tevőlegesen résztvegyenek. De a vezetettek is figyelemmel kísérik a vezetőt. Az önkormányzatnak, önfegyelmzésnek, vezetők és vezetettek kölcsönös ellenőrzésének nagy része van abban, hogy a mai német ifjúságban olyan csodálatraméltóan nagy a felelősségérzés és -tudat.

A tanító politikai nevelése szempontjából nem lehet közömbös, hogy ismerje az NSDAP és tagozatainak munkáját és tevékenkedett-e benne. A Tanítóképző Főiskolák ezt komolyan veszik. Mutatja az is, hogy elsősorban azokat veszik fel, akik tagjai voltak a HJ-nek, illetőleg a BDM-nek, és így átestek a politikai alapkiképzésen, és hogy a tanítói képesség kimondása előtt meggyőződnek a jelöltek pártbeli magatartásáról és teljesítményeiről.

A Tanítóképző Főiskolákon a hallgatók tehát nemcsak megismerik a nemzeti szocialista világnézetet, elveket, nevelésmódokat és eszközöket a tanítás útján, hanem élményeiken, tapasztalataikon, egyéni közreműködésükön keresztül át is élik azokat. És ezzel a politikai nevelés egyúttal jellemalakítás is. A mindennapi együttlét, közös munka, közös élet a főiskolán és a „Kameradschaftshaus”-ban, az önkormányzat, önfegyelmzés, a közös tábor és kirándulás, a különféle közösségi szolgálat, verseny, gyűlés, ünnepély mind-mind alkalmat nyújt a jellembeli tulajdonságok kifejlesztésére, a népközösség szolgálatára kész akarat megindítására és erősítésére.

A politikai nevelés és a hozzákapcsolódó jellemalakítás mellett a tanítóképzésben a testi nevelés foglalja el az első helyet. Szerepére és előkelő helyére a nemzeti szocialista nevelési eszmény adja a magyarázatot. Németországban ma a népközösség szempontjából többre értékeli a testileg egészséges embert, ha tudományosan kevésbé képzett is, mint a képzett, de törékeny testű, beteg embert. Ezt a tanító-

¹⁰⁵ A. Rosenberg: *Die revolutionäre Mission des neuen Erziehers im Dritten Reich*. Der deutsche Erzieher. 1938. 360—364. l.

nak is tudnia kell, de nemcsak magára kell alkalmaznia, hanem iskolájában is érvényt kell neki szereznie.

2. A tanítói kiképzésben a második helyet a *tudományos kiképzés* foglalja el. Ha Németországban ma már nem hisznek is abban, hogy egyedül tudományon keresztül nevelni lehet, a tanítóképzést nem tudják elképzelni tudomány nélkül. És ez természetes is. A tanítónak szüksége van szaktudásra, tudományos képzettségre, átfogó tekintetre, iskolázott elmére, hogy pedagógiai gondolkodását tudományos alapra tudja helyezni, hogy nevelőeljárást magasabb szempontból indokolni tudja, hogy tanításainak belsőleg szabad, mesteri alakítója lehessen. „A nevelés mellett, mondta *Rust*, a tudományt, az önálló kutatást nélkülözhetetlennek tartom a tanítóképzésben. A tanítói hivatás ezzel felbonthatatlanul össze van kötve. A tudományos munka útján biztosítható szellemi nevelést egyik legértékesebb előkészítésnek tartom a tanítói hivatásra.” „Tudásra szüksége van a tanítónak, de ez nem állhat magában. A tudáshoz karakter is kell, erős akarat is kell, világnézet is kell, mely az ismeretanyagot nemes cselekedetekre indítja, helyesen alkalmazza. De ahogyan a tudás nem lehet meg jellem, világnézet nélkül, úgy az erős meggyőződés sem lehet meg tudás nélkül, mert a hit, a meggyőződés tudásán keresztül jut érvényre. Ahol a kettő harmóniában találkozik és a tanítói munkát támogatja, ott van az igazi tanítóképzés” — olvashatjuk máshol.

A Tanítóképző Főiskolák tudományos kiképzésében, a politikai meghatározottságon kívül, és nagyrészt abból folyóan, több sajátos vonás állapítható meg.

a) A főiskola nemcsak nevelőintézet, feladata a nevelés gyakorlati túlmege. Valóságos *tudományos* és *kutatóintézet*. A tudomány, amit legbelterjesebben művel, a neveléstudomány, és a kutatás tárgya is elsősorban a nevelés. Ezen a téren, írja *Fragstein*,¹⁰⁶ a főiskolának magasabb fokra kell eljutnia, mint ahol az egyetem most áll, hogy tekintélye legyen. De nemcsak a pedagógiát műveli tudományosan, hanem amennyire a lehetőségek engedik az összes tudományágakat. Ez vonatkozik elsősorban a kedv és hajlam szerint szabadon választható tudományágakra. Minden főiskolán választásra kerülhet: német nyelv, német történet, német őstörténet, néprajz, földrajz, élettan, átörökléstan és fajismeret, mennyiségtan, fizika, kémia, hittan, testnevelés, zenei nevelés, művészi nevelés, műnevelés (*Werkerziehung*), kézimunka és házimunka. A főiskolák tudományos intézeti jellegének kiépítésére, a tanítóképzés szempontján kívül, azért volt szükség, mert azon a vidéken, ahol egyetem nincs, a főiskolának kell a tudomány középpontjának és ezzel a tudományos élet gerjesztőjének lennie. Főleg a határvidéken. Így a kutatás tárgya nemcsak a nevelés, hanem a környék teljes életmegnyilatkozása, múltja. A főiskola tudományos *falukutató-intézet*, munkája és hallgatói tudományosan felkészült falukutatók, akik e téren önállóan dolgozni tudnak, s mint

¹⁰⁶ P. Fragstein: *Die Wissenschaft in der Arbeit der Hochschule für Lehrerbildung*. Leipzig, 1938.

tanítók dolgozni fognak. Ezt a fokot bizonyára nem érik el valamenynyien. De annyi eredménye mégis lesz, hogy az állandó és komoly foglalkozás útján minden jelölt szíve-lelke fogékonyra válik környezetének népi és természeti élete iránt, szeretni fogja azt, istenadta erejéhez képest cselekedni fog érte és, ami a legfontosabb, nem fog elszakadni tőle soha.

b) A népreirányulás áthatja a főiskola egész tudományosságát. Áthatja elsősorban a neveléstudományt, amely ma már nincsen kizárólag az iskolához kötve, hanem felöleli a nemzeti szocializmus egész valóságát. Népi pedagógia lett. Sajátos megvilágításban tárgyalja az állam és a párt nevelési intézményeit, az azokban folyó nevelést, annak kérdéseit, eszközeit, módjait. Magát a nevelést nem a megszokott értelemben fogják fel a főiskolákon, hanem mint a népközösségi élet alapfunkcióját. A neveléstörténet sem a régi többé, hanem a nevelésnek, mint népközösségi alapfunkciónak történeti szempontból való ábrázolása. Különös figyelemben részesítik a külföldi németiség nevelésügyét. De nemcsak a neveléstudományban, hanem a többiben is megmutatkozik a népreirányulás tendenciája. Mindenütt azt emelik ki előszeretettel, ami a népet jellemzi, ami belőle, életéből fakad és reá visszahat. A karakterológián és ifjúságtanon keresztül rámutatnak azokra az erőkre, tulajdonságokra, melyeket a német ember magában hordoz, ezeknek kifejlődésére, felismerésük módjára, fejleszthetőségükre, valamint arra, hogy ezeken keresztül miként vezethető felnőtt, ifjú, gyermek. Az átörökléstannal és fajismerettel kapcsolatban felfedik a hallgatóság előtt a népi erők forrásait. A népraizsorán a népi erők természetes alkotásai kerülnek tárgyalásra. A tanítástan körében azokat a feladatokat beszélik meg, amelyek a népreirányulás szempontjából a népiskola vezetőjére, mint tanítóra várnak.

c) A Tanítóképző Főiskolák tudományossága *konkrét*, mert van amibe beleágyazzák munkájukat és van cél, amely felé haladjanak. Nem kell belekapaszkodniok, mint a Pedagógiai Akadémiáknak, utakba, módszerekbe, fogalmakba, teóriákba, és így nem is jutnak el az élettől való fokozatos eltávolodás közben légüres térbe, az absztraktumba, mint ahogyan azok eljutottak. A nemzeti szocializmust sem filozófiai elvekből vezették le, hanem a valóság szükségleteiből építették fel. A Harmadik Birodalmat sem a birodalom fogalmán való rágódás hozta létre, hanem az érte folyó reális harc. A nemzeti szocializmus nevelési rendszere sem pedagógiai tervezetések műve eredetileg, hanem a politikai harcnak és törvényeinek alkotása. A nemzeti szocializmus főiskolájának tudományossága sem lehet független a reális élettől, ahogyan nem is az. A tudomány öncélúságát felhagyva a konkrétumokkal, konkrét feladatokkal teli élet szolgálatába szegődött. A jelen életnek szolgálatába, amely a tanítót körülveszi, ahol hivatását betölti, amelyet meg kell értenie és amelynek aktív tagja kell, hogy legyen.

d) A főiskola minden tudományága a leendő tanítót *iskolai feladatára* készíti elő. Kivételt csupán a szabadon választott tárgyak

alkotnak. Ezeknek közvetlen célja tisztán tudományos, illetőleg művészi, csak közvetlenül vannak a tanítói hivatással kapcsolatban. Igen nagy szerep jut az előkészítésben a tanítástannak, módszertannak, mert ők építik ki a hidat az elmélet és gyakorlat között. Az új felfogásnak megfelelően a didaktika is új színeződést kapott. Körvonalai azonban mégcsak most kezdenek kibontakozni.¹⁰⁷ Tárgyalása szerint megismerkednek a hallgatók azokkal a teendőkkal, amelyek reájuk az új népiskolában a tanulóknak munkára, életre nevelése és ismeretekkel való ellátása terén várnak. Az ismeretek részletesebb taglalásába azonban nem bocsátkoznak a főiskolák Valamennyi népiskolai tárgy módszertanát sem kell minden jelöltnek hallgatni, éppen úgy, ahogyan annak idején a Pedagógiai Akadémiákon sem kellett. E helyett inkább azokat az alkalmas részleteket emelik ki, amelyek módot nyújtanak egy egyszerű, minden tekintetben népi tanításmód szemléltetésére. Az anyag részletesebb megmunkálása a hallgatókra vár, mert hiszen ezt nekik saját személyiségükön keresztül kell majd továbbadni. Azt is a hallgatókra bízzák, hogy több tárgy módszertanát a kapott indítások segítségével maguk állítsák össze.

Az ismereti tantárgyakon kívül technikai-művésziek is szerepelnek a főiskolák tanulmányi rendjében. Ez is mutatja, hogy milyen komolyan kívánják előkészíteni a leendő tanítót iskolai feladatára. Ezekre a készségekre a gyermekek műzsai nevelése érdekében van szüksége a tanítónak. Ilyen megfontolásból került a főiskolára a beszédképesség fejlesztése. A beszédet, az élőnyelvet nemcsak jó tömegvezető, hanem érzelemnevelő eszköznek tartják, mint ahogy az is. Egész embert kívánnak a mai Németországban formálni, akiből a nemes érzelem, az alkotási vágy és öröm nem hiányzik.

A főiskolák népiskolára irányított ismereti, technikai-művészeti tárgyaikkal egy sajátos pedagógiának, az ú. n. „Landschulpädagogik”-nak szolgálatában állanak. Ennek tervszerű kiépítése és új tartalommal való ellátása, mint a neves falusi pedagógiai író, Rade¹⁰⁸ főiskolai igazgató írja, folyamatban van.

e) A főiskolákon meghonosított munkamód a Pedagógiai Akadémiák jólismert *munkaközössége*. A tanár és tanítvány közti, a nevelést gátló válaszfal leomlott. Együtt kutat, együtt dolgozik, a falukutató, hivatásgyakorlati, kiképző, sport-, stb. táborozásokon együtt él a tanár a tanítvánnyal. A közös és intenzív munkát nagyban elősegítik a jól felszerelt gyakorlólhelyiségek és a hatalmas könyvtárak.

3. A *hivatásgyakorlati kiképzés* tekintélyes szerepet kap a tanító teljes kiképzésében. Végigvonul mind a négy szemeszteren és szoros kapcsolatban van az elmélettel. Ennek egyik biztosítéka az, hogy a módszertan keretébe iktatták bele. A gyakorlati kiképzés érdekeit szolgálják a módszertani előadásokon és gyakorlatokon kívül a taní-

¹⁰⁷ Fr. Blättner: *Die Methoden der Jugendführung durch Unterricht. Untersuchungen zur Didaktik der deutschen Jugendschule.* Langensalza, 1937.

¹⁰⁸ Volk im Werden c. folyóiratban, 1933. 3. sz.

tási látogatások a hozzájuk fűződő megbeszélésekkel, a próbatanítások és az iskolapraktika. A praktikum itt is, mint a Pedagógiai Akadémiákon, többhetes városi osztott és falusi részben osztott iskolai gyakorlatból áll. A praktikumok alatt a jelöltek egy tanár felügyelete alatt állnak. A gyakorlati kiképzés célját a főiskolákon nem a tanítási készség kifejesztésében, a rutinszerzésben látják, hanem inkább olyan alapos előkészítésben, amelyből főleg az első és második vizsga közti időben a helyes gyakorlat kifejlődhet. Ezért nem is kéri számon a 4 féléves tanulmányt lezáró, ú. n. első vizsgálaton a jelöltek ilyenirányú készségeit.

Koltai István.

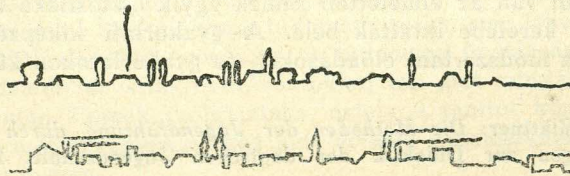

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Szemelvények a táblai rajz módszeréből.

Mikor a táblai rajz megtanításának, elsajátításának lehetőségéről és szükségességéről írnak, terveznek, kísérleteznek, az alábbi tapasztalatokkal bővíteném e sajátosan ősi és mégis maig oly kevés figyelemre méltatott rajznyelv eredménytárát.

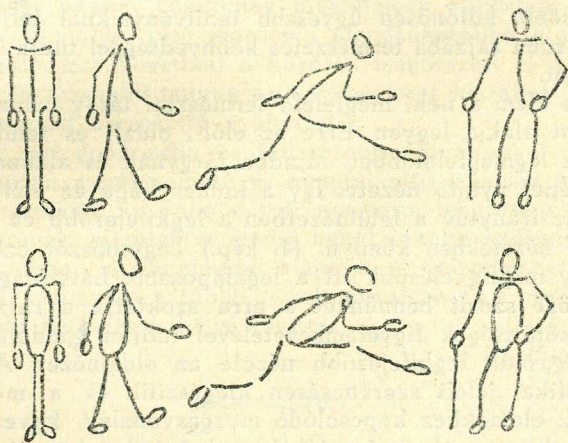
Eddig, és sok helyen ma is, a tanítóképző rajzórán egy, a középiskolai légkörből átszivárgott gondolat uralkodik: tanítványainkat jól és szépen rajzolni megtanítani! A szép kivitel eszközeinek lehetőleg egész tárházát megnyitjuk előttük s azzal nyugtatjuk meg „tanítói útravalót” sürgető lelkiismeretünket, hogy ha jól tud növendékünk rajzolni, s munkája a szemlélőnek esztétikai élmény, akkor, a magasabbnak hitt cél elérése után, a könnyebbnek látszó elemi iskolai követelményeknek játszva fog megfelelni. Feltételezzük, hogy növendékeink könnyedén és kitűnően tudnak egyszerűsíteni! Pedig ez nem így van! A maga körül látott tanult, felszívott formák sok sallangot hordanak magukon, amik csak zavarnak, ha így akarjuk rajzi szókincsünkbe iktatni. Ezen a ponton fut legtöbbször mellékvágányra munkánk, mert a táblai rajzban a természet másolása mértéken túl kísért. A város távoli képe nem tartalmazhat részletformákat. A jellegzetességet kell kivonatban feltüntetni. (1. kép.) A körvonalan kifejezést nyer a várost jellemző sok, magas, szögletesvonalú ház, gyárképmény, több templomtorony és kevés fa. Ezzel szemben a falu rajzát az alacsony, ritkán települt házak, sok fa és legtöbbször egyes templomto-

1. kép.

rony együttes körvonala fejezi ki megfelelően. — A leegyszerűsítésnek természettanulmány az alapja, de ilyen természetű stilizálás messze felülmúlja átlagnövendékünk képességeit. Ezért a táblai rajz elemeit teljesen készen kell adni. Gyakorlatban bevált és kipróbált, tömöranyagú elemgyűjteménnyel kell megindítani a munkát, melynek minden egységét teljes biztossággal kell tudni növendékeinknek fejből rajzolni. Olyan gyakorlatot kell teremteni, mely a gondolatképet technikai gátlás nélkül, rajzban tudja rögzíteni. Csak a legrövidebb idő alatt rögzíthető, legkifejezőbb és legegyszerűbb elemek jöhetnek számításba.

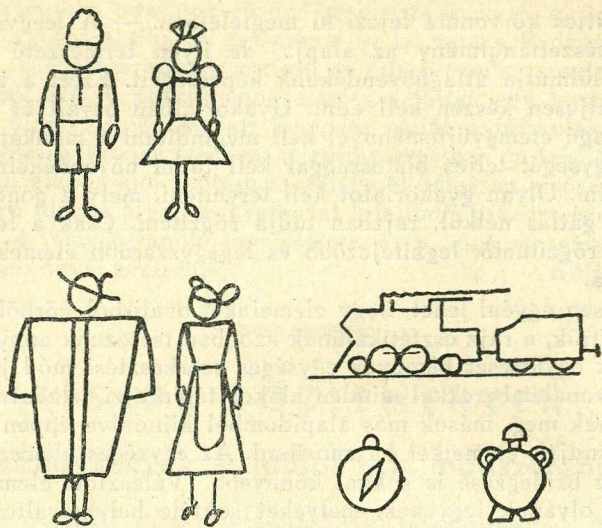
Teljesen egyéni lehet, hogy elemeinket oválisból, körből, vagy vonalból építjük, a rajz esztétikájának azonban tartozunk annyival, hogy az elemek együttesét bizonyos egységes szerkesztési mód jellemezze. Sokan a vonalemberekkel minden alakos táblarajzi feladatot könnyedén oldanak meg, mások más alapidomból kiindulva éppen olyan kifejezően tudják elemeiket hasznosítani. Az egységes elemszerkesztésnél a rajz beidegzése is sokkal könnyebb. Választott elemeink mindenestre olyanok legyenek, melyeket sokféle helyzetváltoztatban lehet alkalmazni. Különösen fontos ez az emberi és állati alakok alapelemének megválasztásánál. (2. kép.) A mozgás és helyzet jellegzetes-

2. kép.

ségét az alapelem (pl. alsó ábrákon az ovális) helyzete, illetőleg az ehhez kapcsolódó végtagok beállítása határozza meg. Minden mozdulatnak velejárója egy kép s ennek váza mindig ugyanaz marad. Egészen egyszerű módon a mozgások végtelen sorát és finomságát (pl. egyik lábra nehezedő alak) tudjuk könnyen és gyorsan rajzolni.

Az elemben kifejezett mozdulat hangsúlyozója és keretezője az emberi alakon a ruha jelzése. Ezzel enyhül a rajz elvontsága és ridegsége, s egyszerű keretek között, de megoldást nyer az egyénítés kérdése is. A ruha által lesz a vonalemberről asszony, férfi, csikós, postás, katona stb. (3. kép.) Megfigyelésem szerint a vázvonalak, me-

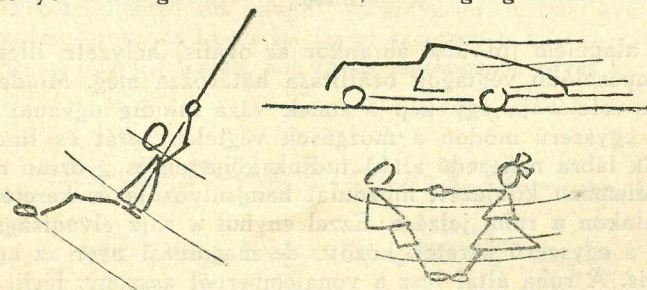
3. kép.

4. kép.

lyek minden mozgó alak megrajzolásánál először szükségeseknek látszanak, később, különösen ügyesebb tanítványaiknál teljesen elmaradnak s a ruha rajzába természetes könnyedséggel tudja belefoglalni a mozdulatot.

Minden elem a neki megfelelő természeti tárgy célunknak megfelelő elvont alakja legyen. Erre az elől-, oldal- és felülnézetekből válasszuk a legmegfelelőbbet. Minden tárgynak és alaknak van egy kielégítő képet nyújtó nézete. Így a kulacs képe az elől-, a vonaté az oldal-, az iránytűé a felülnézetben a legkifejezőbb és felismerhetősége ezen nézetekben könnyű. (4. kép.) Legtöbbször ezt a nézetet láttuk s így megfigyelésünk itt a legalaposabb. Látszólag ez erősen korlátok közé szorít bennünket s arra szoktatja a rajzoló, hogy rajzban e kötöttségek figyelembevételével tudjon gondolkodni.

A mozgásnak legkifejezőbb nézete az oldalnézet. A gyorsabb mozgás grafikai jeleit szerencsésen kiegészítik és a mozgáshatást fokozzák az elemekhez kapcsolódó mozgásvonalak. Egyetlen eszközünk, mellyel a mozgásokat a táblán, minőségileg is szét tudjuk vá-

5. kép.

lasztani (pl. az autó egyenesvonalú mozgása, hinta mozgása, stb.). (5. kép.) A mozgás által előidézett, vagy annak nyomán támadt alaki elváltozások is hangsúlyozzák, sőt sokszor egyedül fejezik ki a mozgást (pl. a ruha lobogása.).

Le kell azonban mondani arról, hogy minden mozdulatmozzanatot ábrázolni tudjunk. A filmgép által a mozgásokról készített képsorozat egységeinek 90%-a alkalmatlan arra, hogy sikeresen jellemezzen. A táblai rajz intelligenciáját kell kifejleszteni. Rajzban ne csak látni, de gondolkodni is tudjunk. Kevés vonallal, rövid idő alatt sokat kell mondani! A vonal- és időbeli takarékoskodás biztos útja a táblai rajz tömörségének és izmosodásának. Itt elítélem a térszerűséget és plasztikát hajhászó törekvéseket. A távlat merészségeit, egyes nagyon kivételes esetektől eltekintve, kerülni kell. Ezen a ponton megint súlyos nehézségek előtt állunk, hiszen rajzóráinkon éppen egyik célunk a helyes térábrázoltatás. Ennek kapcsán nyilvánvaló, hogy ez a rajznyelv csak távolról szolgálja a rajzóra céljait, hanem önzetlen segítséget nyújt az oktatás munkájának minden területen. A szükséges mélységi elemeket inkább a síkszerű nézetű formák egymásratakaráásával oldjuk meg, mint a vonaltávlat erőszakolásával. Az elemek biztos és határozott rögzíteni tudása után sokkal nagyobb feladat az, hogy ezeket célunknak megfelelően kapcsolni és alkalmazni tudjuk. E munka első lépcsőjén elengedhetetlen a tanár előmutató munkája. Ezt követheti a közösen megbeszélt és kivitelezett feladat, de legértékesebb munka az egyénenként kiszabott, ugyanígy elbírált és vezetett összeépítő gyakorlat.

A táblai rajz gondosabb és tudatosabb művelésével megszűnik az az általánosan megfigyelhető és nyugtalanító jelenség, hogy tanítóink nem használják ki a táblai rajz nyújtotta lehetőségeket. A tanítás módszerének kiépítésére pedig annál inkább szükségünk van, mert az akadémiai rajztanulmány alapjait, a rajzmódszertani tananyag mellett, bizonyára a táblai rajz kiművelése és a modern elemi oktatásba való beiktatása fogja alkotni.

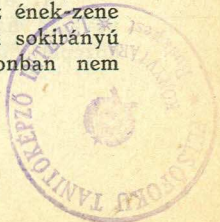
ifj. Buday Lajos.

Beszámoló az Országos Táj- és Népkutató Intézet által tanítóképző tanárok részére rendezett egyhetes tanfolyamról.

A tanítóképző-intézeti tanárok régi vágya teljesült 1940. november hónapjában. Egyhetes tanfolyam keretében meghallgathatták az Orsz. Táj- és Népkutató Intézet vezetőségének és a fölkért szakelőadóknak a modern falukutató munkáról gyakorlati kutatásaik alapján leszűrt eredményeit. A hivatásuk magaslatán álló képzős tanárok már régóta végeztek ilyenirányú munkát különösen a földrajz, történelem, magyar irodalom és az ének-zene tanításával kapcsolatban. Sőt néhány tanítóképző a táji kérdések sokirányú kidolgozásával úttörő munkát végezett. A falukutató munka azonban nem

20937

egységes szempontok szerint folyt, s éppen ezért különösen az ú. n. műkedvelő falukutatók részéről ferde utakra is tévedt. Az esetleges hibák kiküszöbölése végett volt multhatatlanul szükséges a tanfolyam megrendezése. Legfőbb cél: az egységes szempontok szerint meginduló munkára való felhívás, a modern falukutatás követelményeinek megismertetése és a minél szélesebbkörű gyűjtésnek terjesztése volt.

A tanfolyam az ország 23 tanítóképzőjéből összesereglett fiatal, lelkes tanároknak a Falukutató Intézet vezetőségével való megismerkedés céljából rendezett vacsorával kezdődött. Ekkor ismertette meg dr. Kádár László egyetemi m. tanár, az intézet vezetője a tanfolyam célkitűzéseit és részletes programját. Majd nov. 18-tól kezdve mindennap 25—30 perces népdaléneklés vezette be az elméleti előadásokat. A régi magyar dalok éneklését az Énekszó kiváló szerkesztője, Kerényi György vezette páratlan lelkesedéssel és buzgalommal. Az előadásokat dr. Kádár László, az intézet vezetője nyitotta meg *A táj fogalmáról, a magyar tájakról és az európai tájakhoz való viszonyokról* elmondott értékes előadásával. Majd Tálasy István dr. egyetemi tanársegéd *A magyar népi hagyomány és műveltség* címen a népi műveltség keresztmetszetét adta, s rávilágított azokra a szempontokra (történeti, földrajzi, társadalmi és lélekani szemlélet), melyek a hagyományokat fenntartják s továbbfejlesztik. Délután a Néprajzi Múzeumot tekintettük meg, ahol Gunda Béla dr., az Etnográfia kiváló szerkesztője tartott nagyon tanulságos, szemléltetésekkel kísért előadást őseink foglalkozásáról és a magyar házról. Másnap Bárdos Lajos zeneművészeti főisk. tanárnak a magyar népdalról és népzénéről tartott rendkívül érdekes előadása következett. Nagyszerűen megvilágította, hogy gazdag dalkultúránk értékeinek kiaknázásával öntudatosabb magyarokat nevelhetünk a hazának, s dalkincsünk kivirágztatásával az egyetemes dalkultúrának is szolgálatot tehetünk. Ezután a *Magyarság Néprajzából* jól ismert Szendrey Zsigmond néprajztudósunk *Népünk társaséletének hagyományairól* tartott nagyon érdekes, sok fel nem derített területre utaló, legtöbb gyakorlati tanácsot adó lendületes előadást. Délután a KALOT népfőiskolában, Erden tanúi lehettünk annak, hogy a magyar falvak kiválogatott ifjai mennyi tehetséggel vannak megáldva. Ugrin Ferenc, az intézet igazgatója részletes ismertetést nyújtott a KALOT multjáról, az érdi népfőiskola működéséről, a növendékek odakerüléséről, az előadókról és az éppen folyó tanfolyamokról. A kirándulók megtekintették a kupecképző tanfolyamot és a közműveltségi tanfolyamot. Itt néhány vizsgaszerű kérdés alapján bizonyosságot szerezhettünk arról, mily komoly kiképzés folyik az intézetben. Pattogó magyar dalok eléneklése után a tanfolyam résztvevői és a népfőiskola növendékei együttesen énekeltek még néhány szép dalt s lélekben egybeforrva, a legjobb benyomásokkal távoztak a szép jövő előtt álló érdi KALOT népfőiskola vezetőségétől.

A népi gyűjtés tekintetében a tanítóképző tanárookra váró szép feladatokat az előadók közül talán a legjobban meg tudta éreztetni dr. Gönyey Sándor, aki valamikor maga is tanítóképzőben kezdte pályáját. A népművészet és háziipar című előadásában élesen rámutatott arra, hogy a falusi tanító kellő felkészültséggel mily rendkívüli szolgálatokat tehet a hagyományokon nyugvó népművészeti alkotások helyes úton való megtartásában. A népművészet szeretetétől áthatott tanítóra a kertész nemes hivatása vár, aki a gyomok eltávolításával a dús virágzást biztosíthatja.

Dr. Mány Zoltán egyetemi m. tanár *A népi társadalom c.* előadásában ügyesen határolta el s jellemezte a parasztság rétegeit. Mai viszonyaink közepette legélelkepesebbnek tartja a törpebirtokos parasztsztyált, amelyet

élelmessége, vállalkozókedve, felfelé törekvése a többi parasztsztyál fölé emel. Megállapította, hogy népi társadalmunk kutatása ma még legnagyobb-részt riportszerű Legfőbb kötelesség: az együttélő csoportok vizsgálata. Ez a munka széleskörű tájékozódtságot kíván, de el kell végezni, mert a nemzet élete szempontjából jelentős tanulságokat fog szolgáltatni. A legjobb falukutató munkák rövid ismertetésével ért véget az értékes előadás. Este a Magyar Színházban a műsoron lévő legidősebb darabot, Fekete I. *Hajnalodik* c. művét láthattuk, amely az erőszakos, hatalmaskodó s alattomos oláh rendszeren diadalmaskodó magyar szellemet nagyszerűen eleve-níti meg.

Dr. Szabó István főlevéltáros *A helytörténeti kutatás jelentőségéről* adott elő. Világosan tagolta azt a menetet, amely szerint helyes úton indulhat a helytörténeti kutatás; célkitűzés, források összegyűjtése s feldolgozása. Erre nemcsak a népiségre vonatkozó ismereteink kibővítése céljából, de azért is szükség van, mert történetünkben a táji elemek szerepe csak úgy lesz megírható, ha a helyi történetírás egész tömeg adatára támaszkodhatunk. Ezután Kálmán Béla dr. középisk. tanár a néprnyelvkutatás jelentőségéről értekezett. Hasznos gyakorlati tanácsokat adott arra nézve, mit gyűjt-sünk, ki gyűjtsön és hogyan. Az igazi gyűjtés csak a hangrendszer megismerése után következhet. Arra is utalt, mily rendkívüli jelentősége lenne finn mintára nyelvjárási gyűjteményt, szóföldrajzi térképet s nyelvatlaszt készíttetni. Ehhez azonban többmillió adatra van szükség.

Muharay Elemér a magyar népi játékszín multját ismertette. Megemlé-kezett az eddigi nehézségekről s kiemelte azokat az okokat, amelyek a hagyományokon felépült magyar népi színpad fanatikus hívévé tették. Majd a december havában a Magyar Művelődés Házában műsorra kerülő *Bábtáncoltató* betlehemes játékát ismertette meg a technikai megoldásokkal együtt. Délután az ujjpesti Szociálpolitikai Intézet megtekintése következett. Hilscher Rezső főtisztviselő részletesen vázolta a szociális mozgalmak útját, az ujjpesti intézet alapításának körülményeit s mai szervezetét. Az intézet munkástanácsadói, egészségügyi és népművelési irányú működést fejt ki. A tanácsadói osztály ingyenes jogi tanácsadással szolgál bármilyen ügyben, az egészségügyi szolgálat is ingyenes s gyógyszer ellátásra kiterjedő. Naponként este 6—9-ig sokszor 400 beteget is megvizsgálunk. Áldásos működésük-ről legkézzelfoghatóbban a statisztika számai beszélnek. E szerint 20 évi működésük óta a nemi bajosok száma $\frac{2}{3}$ -ával csökkent, a halálozások szám-aránya pedig itt az országos átlag felett van.. Népművelési tevékenységük is sokirányú. Az analfabétizmust tanfolyamok tartásával 2—3%-ra csökkentették, könyvtáruk és sokirányú egyesületeik a munkásifjúság minden-irányú érdeklődésére tekintettel vannak. A házasság előtt kötelező orvosi vizsgálat Ujpesten már 1932 óta megvan. Az intézet áldásos működése a környék városaiban is érezteti hatását s az ország sok városának mintául szolgálhat az a mély szociális szeretet, amely az intézet vezetőségét minden magyar iránt eltölti.

Közgazdasági vonatkozású kérdések is szóba kerültek, melyek nem kis mértékben befolyásolják a falu néphagyományainak alakulását. Horváth Sándor dr. *A magyar nép mezőgazdasága* címen az életképes kisüzemről, a tanya- és falurendszer előnyeiről és hátrányairól, a tőke szerepéről és a mezőgazdasági szakoktatásnak a népi gazdálkodásra gyakorolt hatásairól beszélt. Karsay Gyula dr. *A falu közgazdasága* c. előadásában azzal a kérdéssel foglalkozott, mint kapcsolódik a falu mint közgazdasági egység a nemzet- és világgazdaságba. Majd a falu termelő s közvetítő ágainak egymáshoz való viszonyát vizsgálta, végül pedig a falusi gazdát, mint a legértéke-

sebb tulajdonságokkal megáldott magyar embert állította elénk, akiben fel-lelhető jótulajdonságokat kell továbbfejleszteni fajunk megerősítése érdeké-ben. D. u. a Mezőgazd. Múzeum igen gazdag, látványos, sok tanulságot nyújtó anyagát tekintettük meg főbb vonásokban.

Dr. *Karácsony* Sándor egyet. m. tanár *Magyar népművelés* címen a helyes népművelés elveiről tartott érdekes előadást. Azt hangsúlyozta, hogy a különleges magyar népi lélek kivirágzását kell minden eszközzel elősegí-teni. A finn testvérek példája lebegjen előttünk, kik falura menve össze-gyűjtötték a sajátos finn kultúra elemeit, amelyek a legcsodásabb önvédelmi harc megvívására is képessé tették őket. Az előadások sorát *Bálint* Sándor dr. egyet. m. tanár *A tanítóképzők és a tanítók táj- és népkutató munkája* címen sok értékes gondolatot tartalmazó értekezése zárta be. Kiemelte, hogy az iskolákra a hagyományok megmentése, közösségi felelősségtudat ápolása terén mily nagy feladat hárul. Különösen az új liceumi tanterv sok lehető- get nyújt arra nézve, hogy a líceumok és tanítóképzők sok szállal kapcsolo-djanak az egyes tájakhoz. Majd azt vizsgálta, hogy az egyes tárgyak ke-retében milyen alkalmak nyílnak a tájkutató munka magvainak elhintésére. Végül arról szólt, hogy a néprajzi felkészültségű tanítóra a falusi múzeumok megteremtésében milyen szép munkaterület vár. Bálint szép előadásán meg-érezhető volt, hogy néprajzi kérdésekkel évek óta nagy elmélyedéssel fog-lalkozik.

A Tájkutató Intézet bölcs vezetősége által nagy tervszerűséggel, sok fáradozással járó tanfolyamot Tahitótfalu mintaközségbe tett kirándulás fe-jezte be. Itt látogatást tettünk a község módosabb gazdájánál, hol igazi ma-gyar vendégszeretettel fogadtak bennünket. A kultúrházban a bíró és lelkesz előadásából megismerkedtünk a falu történetével, kulturális s vallási viszony-yaival, majd a körorvos tájékoztató szavaiból az egészségügyi viszonyok-kal, végül pedig az ifjúsági vezető szavaiból az ifjúság problémáival. A leg-jobb benyomásokkal távoztunk a Budapesthez elég közel eső községből, ahol azonban a főváros rontó hatása megtörik a falu bölcs vezetőinek és józan ifjúságának a régi magyar hagyományokhoz való ragaszkodásán. Este búcsú-vacsora keretében a tanfolyamhallgatók nevében Szemes Gábor tanár kö-szönte meg a vezetőség nagy buzgóságát, fáradhatatlan munkáját és az anyagi támogatást. Szoros együttműködést s mindnyájunk meleg köszö-netét s elismerését fejezte ki.

De minden szónál szebben beszéljenek a tettek, azok a gyűjtések, ame-lyek országszerte megindulnak s bizonyára minden értékes népi kincsünk megmentésével végződnek. Amint irodalmunk klasszikus korszakát jelentette a multszázadbeli népies-nemzeti irodalom kivirágzása, éppúgy jogunk van hinni, hogy népi kultúránk teljes megerősödését fogják eredményezni e gyűjtőmunkák s ezek által öntudatosabb magyar fajtánk az új időkben reá váró súlyos feladatoknak megfelelhethet továbbra is úgy, amint ezt Európa éle-tében betöltött ezeréves multja igazolta.

Galló Pál.

Néhány szó a „Gyengébb tanulók szellemi és erkölcsi emelése” c. értekezéshez.

Minden tanárnak legmélyebb lelki ügye mindaz, amit dr. Somos Lajos értékes írásában mond. Segíteni a gyengébb tanulót „erői kifejtésében és tudása felszínrehozatalában” — ez pedagógiai munkánk egyik legsúlyosabb, de egyúttal legfinomabb mozzanata. A kérdést az író minden oldalról, kimerítően megvilágítja s így az elmondottakhoz valamit hozzátenni, azt kiegészíteni teljesen céltalan, meddő feladat volna. Néhány olyan gondolatot szeretnék csak itt elmondani, melyeket nálam a cikk olvasása váltott ki. Ezek a gondolatok bemutatják azt, hogyan tudatosítja a tanár munkáját egy-egy ilyen értékes, gyakorlati természetű írás elolvasása.

Többek között ráeszméltem arra, milyen nagymértékben segíti a gyengébb tanulót a tanítási órát bevezető 5—10 perces áttekintő, ú. n. „*bemelegítő feleltetés*”. Azzal kezdem az órát, hogy az előző óra anyagát, melyre a továbbiakban építeni akarok, rövid, egymásután pergő kérdésekkel kikérdezem. Mindenki, az egész osztály felel, nem padosorok vagy névsor szerint, hanem a tanulók *egyéniségéhez* igazodva. Úgy intézem, hogy mindenki tudjon felelni, tehát a leggyengébbek is — hiszen a kérdés feladásakor már látom a szemekből, hogy ki áll készen a felelettel. Úgy tapasztaltam, hogy ez a legértékesebb része minden órának. Úgy intézhetem ezt az órarészt, hogy kivétel nélkül minden tanulónak legyen egy-két „siker-érzelme”. Hány gyenge tanulóban felkelthetjük így az önbizalmat, az erőtudatot, a munkakedvet! Hány gyenge tanulót emelhetünk így fel, hiszen az elért apró siker felbátorította s így megszerezte az anyag fölött való uralom érzését.

Sokszor tapasztaltam, hogy ebben a bevezető feleltetésben óriási *összekötő* erő lappang. Itt igazán együtt van a tanár az osztállyal, feloldódik, sőt fel sem lép a tanulók kellemetlen szorongása; mindenki tud, jókedvű, boldog — mert számtalan alkalma van a sikeres megnyilatkozásra. Itt eltűnik a különbség az erős és a gyenge tanulók között, mert a tanár gondoskodik róla, hogy senki ne érezze magát gyengének. Itt megvalósul az a „*derűs, bizakodó hangulat*”, melyet cikkírónk a siker érdekében nélkülözhetetlen kelléknek tart.

Ez a bevezető feleltetés *nem fárasztja ki* a tanulót, mert a munka terhe megoszlik az osztály tagjai között. De azért sem, mert a kérdések nem szétszórtak, kapkodóak, hanem logikus sorrendben következnek, rendszeresek. Tapasztalatom szerint még a leggyengébb tanuló is *ránivelhető* erre az eljárásra, mely emelően hat a gyengébb alkalmazkodóképességű növendékre is. Azt is tapasztaltam, hogy egyetlen tanuló sem akarja magát kivonni itt a felelés alól, egyik sem passzív, visszavonuló, *mindegyik felel, örül, tud, akar*. Ott lehet most a „*notesz*”, eredeti zavaró jellege nem érvényesül. Még az sem zavar, ha a tanár egy-egy bejegyzést tesz nagyobb ünnepi hangszólás nélkül.

Természetesen a beszámolásnak ez a módja nem pótolja az egyénekenkénti feleltetést. De elgondolható, mennyire megkönnyíti a gyenge tanuló munkáját ez a megoldás. A bevezető feleltetésnél már tudom, hogy kiket fogok ezen az órán egyéneként is meghallgatni. Ezeket, ha gyengébb tanulókról van szó, jól „bemelegítem”, több alkalmat adok nekik apró sikerek gyűjtésére. Sok halálsápadt, remegőtérdű kislányt emeltem már így fel bátor, bizakodó, nyugodt felelővé. Még azt is megtehetjük, hogy az önbizalmatlan, gyenge, de törekvő tanuló feleletét beleolvasztjuk ebbe a megnyitó órárszbe. Több kis siker után megállapodunk nála s a gyenge tanuló, aki már eddig is jól behelyezkedett a gondolatkörbe — nyugodtan felel, hiszen nem érzi a vészes felelés nyomását.

Úgy gondolom, hogy ez a bevezető feleltetés *tárgyi szempontból* is igen értékes, mert behelyezi az egész osztályt a tárgyi egység középpontjába; az anyagot minden részletében tisztázza, rendezi, rendszerezi. Az esetleges homályok eloszlanak, megvilágosodnak. Ha a kérdésekre egy szempár sem ragyog fel, ott hiány van, melyet azonnal pótolnom kell, anélkül, hogy egyetlen növendék is azt érezné, hogy az ő tudását találtam hiányosnak. Meggyőződik itt a tanár valamennyi tanuló tárgyi tájékozottságáról, bár csak néhány szóval felel mindegyik. Kidomboríthatom azokat a kérdéscsoportokat, melyekre a következő anyagrészt fogom felépíteni. Itt nem azt érzi a növendék, hogy az ő ismerethiányait kutatjuk, hanem azt, hogy általánosság, egységessé akarjuk tenni az osztály tudását.

Mindaz, amit dr. Somos Lajos cikkében mond, fokozottan vonatkozik a leányiskolákra. A leányok csaknem valamennyien beletartoznak abba a csoportba, melyet a cikk „gyenge tanuló”-nak nevez. Nem értelmi gyengeség ez, hanem idegrendszerbeli adottság, mely tudásuk bemutatását, erkifejtésüket nagymértékben gátolja. A leánytanuló feleletének elbírálásánál a mellékkörülmények egész seeregét figyelembe kell vennie a tanárnak. Náluk a „bemelegítés” valószínűséggel áldásnak mondható. Mindezt az ő érdekükben mondtam el, hiszen a feleltetésnél valószínű élet-halálharcot vív végig a leányosztály. Hátha sikerül valamiképen előmozdítanom az ő ügyüket?

Fábián Erzsébet.

EGYESÜLETI ÉLET.

Novemberi taggyűlés. — *Jegyzőkönyv* a T. I. T. O. Egyesületének az állami óvónőképző-intézetben 1940. nov. 18-án megtartott taggyűléséről. Jelen vannak *Lux Gyula* dr. elnökle mellett *Dániel Gyuláné*, *Vargha Ilona*, *Pataky Ilona*, *Lukács Erzsébet*, *Daday Lászlóné*, *Kovács Irén*, *Pumb Augusztina*, *Mácsay T. Kaszilda*, *Wilsch Ludovika*, *Szarvák Karitász*, *Masáczki I. Margit*, *Fraknoi Vilmos* (Pápa), *Bognár Gyula*, *Szemes Gábor* (Jászberény), *Ruisz Márta* (Cinkota), dr. *Draskovits Pál*, *Mesterházy Jenő*, *Frigyes Béla*, *Spilenberg Klarissza*, *Petróczy Szanisla*, *Németh M. Margit*, *Berczen M. Júlia*, *Fekete József*, *Arpássy Gyula*, *Mácsay Károly*, *Horváth B. Kristóf*

(Szeged), Csoknyay József (Sopron), dr. Schleich Lajos (Győr), dr. Kiss István (Léva), dr. Zentai Károly (Eger), Vajda S. Róza, Galló Pál (Pápa), dr. Mezősi Károly (Kiskunfélegyháza), Vincze Sándor (Baja), Vargha Sándorné.

Elnök üdvözli a megjelenteket. Közli, hogy az egyesületi elnök másirányú elfoglaltsága miatt nem jelenhetett meg az ülésen. Felkéri Gyurjác András tagtársat *Az oktató-pergőkép lélektana és esztétikája* c. előadásának megtartására.

Az elhangzott előadáshoz hozzászólottak:

Szemes Gábor, aki szerint ez az előadás a pergőkép himnusza volt. Hozzászóló már négy év óta figyeli az oktatófilm alkalmazását és jelentőségét. Mikor az oktatófilmet bevezették, a tanárok nagyrésze félt tőle, mert azt hitte, a cselekedtető tanítást nem fogja előbbre vinni. Pedig a pergőképnek nagy módszerbeli lehetőségei vannak. A munkáltató oktatásba nagyon jól beleilleszthető, sőt a film önmagában is adhat munkáltató feladatot. Csak a tanár megelőzőleg olvassa át jól a szöveggönyvet, hogy értékes feladatot tudjon kijelölni. A középfokú iskolák filmoktatása kielégítő, a népiskoláké nem. Csupán a székesfővárosi iskolák tudják használni a modern tanításnak ezt a hasznos eszközét. Szükség volna népiskolai filmek életre hívására, annál is inkább, mert küszöbön áll a nyolcosztályú népiskola megnyitása. A tanítóképző-intézeti tanárok is szorgalmazzák ezt a kérdést. Az olasz-német művelődési politika leghathatósabb fegyvere a film. Nekünk is meg kell teremtenünk a filmes népművelés tágabb kereteit. A népiskola felsőbb tagozatába a polg. isk. I—II. oszt. anyagát fel kell venni, hogy az iskolából kikerülők megtanulhassák a gép kezelését, a pergőkép anyagának módszeres feldolgozását is.

Bognár Gyula örül, hogy az előadó a film hatását ilyen tudatossá tette. Szívesen hallotta az irodalmi vonatkozásokat is. Valamely taggyűlésen még arról is kellene beszélni, milyen filmek készítését látjuk még szükségesnek? A filmen keresztül lehetne megszerettetni a magyar tájat, így lehetne könnyen megtanulni, kik azok a költők, írók, akik az egyes tájakon éltek, ezekről a tájakról írtak. A film az érzelmek fejlesztését is elsőrangúan szolgálhatja. Ha rendes tanítási óráinkat érdekessé akarjuk tenni, akkor is filmes, azaz megjelenítő módszerhez folyamodunk.

Fekete József fiatal tanár korában egy vidéki lapba cikksorozatot írt a film művelő, nevelő, lélektani hatásáról. Ezekben a cikkekben bírálta a műsor összeállítását, s hangoztatta, hogy a muzikát községesítsék, vagy irodalmi társaságok vegyék a kezükbe. Már akkor meglátta a filmnek nagy népnevelő, illetve rontó hatását. A film hatását vizsgálva ő is az előadóhoz hasonló tapasztalatokra tett szert. Jelentőségéhez mérten nem is kielégítő az oktatófilm elnevezés. Oktató hatása részleges, a jó film nevel is. Még pedig sokoldalú hatásánál fogva sok irányban nevel. A tanárság feladata volna, hogy felállítsa a pergőképpel szemben azokat a követelményeket, melyek a nevelőhatást még mélyebbé tennék. A film azért nevel, mert élményt ad. Az élményadó erőre kell még több gondot fordítani. Az előadó útját kell folytatni, rá kell mutatni arra, hogyan lehet a film nevelő erejét még fokozni. A nevelő filmet építsük be szervesen az iskola életébe, legyen tanmenetbe szervesen beiktatott óra, melynek megvan az előkészítése, lepergetése és megbeszélése.

Vincze Sándort a történész érdeklődése és a szaktanárnak az oktatófilmekkel szemben érzett hiányérzete vezette ide. Az előadásnak azonban csak egy kis része állt vonatkozásban érdeklődésével, t. i. a történeti filmek esztétikai szempontból való tárgyalásával. Az előadás nem győzte meg

öt olyan irányban, hogy több történeti filmet igyekezzék bemutatni. A filmjegyzékben nincs is történeti tárgyú film, csak magyar irodalmi, néprajzi és földrajzi. Így azután vagy két-három szaktanár is bemutatja ugyanazt a filmet, vagy egy sem, mert egymásra várnak. A történeti filmek kérdése megoldatlan, egy sincs, mely a történet megtanítását megkönnyítené. A növénydekének a film iránti érdeklődése természetes lélektani tény. A történeti levegő a filmekben nem érezhető, ez inkább csak belemagyarázás. A táj és ember viszonya, nyers táj és kultúrtáj, földrajzból átmentett fogalmak. Arra várt volna feleletet az előadótól, hogy a magyar történelemnek melyik szakaszát lehetne filmen sikerrel feldolgozni. A néprajzi filmeket még az őstörténet tudja felhasználni a legtöbb sikerrel. A művelődéstörténeti filmek csupa romokat, töredékeket, emlékeket mutatnak be. A filmhíradók anyaga áll még legközelebb a történelemhez, azért ezt az anyagot át kellene menteni keskeny filmre. A legújabbkori történelemnek segítője lehet. Az ifjúság mozilátogatását megszigorították, annál fontosabb volna tehát, hogy minél jobb legyen az oktatófilm.

Gyurjács András válaszában utal arra, hogy a filmen mindenki azt látja, ami lelkében él. Aki sok Mikszáth művet olvas, ha garammenti tájat lát, ezek az emlékek elevenednek meg benne. Előadásának címében nem ígérte, hogy a történelmi filmek anyagát, stílusát fogja ismertetni, ilyen értelemben tehát csalódást nem okozhatott. Elismeri, hogy a történelmi filmszemléltetés más tárgy köréből kölcsönzött filmekkel történik, de ő ezeket a pergőképeket is történeti szemmel nézi, és így érzi és látja is rajtuk a történelmi levegőt. Érzi ő is a sajátosan történelmi filmek hiányát, ezért kölcsönvett filmekkel segít magán, s azokon keresztül igyekszik megéreztetni a történelmi hangulatot. Az alkotmánytani fogalmak szemléltető megrögzítésére pedig ő maga keresett kifejezési módot, amit már előzőleg egy tagértekezleten be is mutatott.

Fekete József igazat ad Vincze Sándornak abban, hogy történelmi filmek nincsenek. Ha a történelmi eseményeket élményszerűen tudnák bemutatni, sokat érnének. Történeti oktatófilmek azonban nem lesznek, mert ezt a szükségletet más szemléltető eszközök kielégítik. A némafilm korában volt még leginkább a történeti levegőt adó film.

Lux Gyula dr. köszöni az értékes, lendületes előadást. Köszöni a hozzászólásokat is, bár megjegyzi, hogy ezek jórésze nem tartozott a tárgyhöz. Az elhangzott kívánalmak igen helyénvalóak, de mindezeket egy külön tagértekezlet keretében kellene megvitatni. Ott minden érdeklődő elmondhatná, mit kellene még bevinni a filmoktatásba, hogy az jobb legyen.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést bezárta.

K. m. f. Lux Gyula dr. s. k. elnök, Vargháné Erdélyi Olga s. k. titkár.

Egyesületünk emlékirata a tanárság anyagi helyzetének javítása ügyében. — Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének egyik célja az alapszabályok szerint „a tanító- és óvónőképző-intézetek tanárainak, a gyakorlóiskolai tanítóknak és ezeknél az intézeteknél működő nevelőknek erkölcsi és anyagi érdekei fölött való állandó éber őrködés; helyzetük javulásának folytonos munkálása.” Az alapszabályok értelmében kötelességünket teljesítjük tehát, ha nemcsak a magyar tanítóképzés munkájának sikeresebbé tételén és az iskolai, meg nevelői teendőink hathatósabb fejlesztésén munkálkodunk, hanem éberen őrködünk anyagi helyzetünk és megélhetésünket biztosító érdekeink felett is. Ismerve államunk sokirányú feladatát és a nehéz pénzügyi viszonyokat, melyek e feladatok végrehajtását nem egyszer nehezítik, mindig a legnagyobb megfontossággal és mérséklettel állottunk elő olyan

javaslatokkal és kérésekkel, melyek az alapszabályok szerint említett célunkra: anyagi helyzetünk javítására irányultak. Az állami kormányzat anyagi lehetőségeihez mérten igyekezett alkalmazottaink, közöttük rajtunk is segíteni. Pénzünk megszilárdulása után az volt a törekvése, hogy legalább megközelítően igyekezzék alkalmazottainak a békebeli illetményeket biztosítani. 1927-ig azonban ez csak a bírák és katonai havidíjasok illetményeinél sikerült. A többi tisztviselői kategóriák és közöttük a mi iskola-fajtánk oktatói és nevelői kénytelenek voltak beletörődni abba, hogy hasonló elbánásban nem részesülhettek és így fizetésük jóval alatta maradt a békebelinek.

Ebben a nemkedveo helyzetben érte most már az összes állami alkalmazottakat az 1931-ben kezdődő többszörös illetménycsökkentés, amely természetesen legérzékenyebben azokat érintette (köztük minket is), akik már a csökkentés előtt sem közelítették meg a békebeli fizetést. Az 1932-ben kiadott 3000 M. E. számú rendelkezés még azzal is keservesebbé tette tanárságunk anyagi helyzetét, hogy elrendelte, miszerint „az 1933. évi június 30-át követő időben esedékes előléptetés szempontjából az 1932. évi július hó 1-től az 1933. évi június hó végéig eltelt időt a várakozási idő megállapításánál teljesen figyelmen kívül kell hagyni.” Az előmenetel szempontjából semmisnek kinyilvánított év volt talán a legfájóbb rendelkezés, mert a tanárság széniumos javadalmazása jellegénél fogva is kizárta az előlépésben való késleltetést és hogy ez mégis megtörténhetett, a legnagyobb megdöbbenést váltotta ki.

Bizott azonban tanárságunk egyeteme is abban, hogy az 1931-ben bekövetkezett gazdasági válság után még szebb napok is virradnak a magyar hazára. És ha akkor a magyar agrártermékek árlemorzsolódása olyan fokot is ért el, hogy búzánk 100 kg-ja 7 pengő 30 fillérré hanyatlott, az állam megtalálta a módját, hogy az a katasztrófális áresés — mely különösen a mezőgazdasági termékeket sújtotta, hamarosan megszűnjék és a mezőgazdasági termelés ismét jövedelmezőbbé váljék. Az állami alkalmazottaknak mégis 1938. januárjáig kellett várniok, hogy az 1931. óta elrendelt átlagos 30%-os fizetéscsökkentés némileg lemorzsolódjék. Közben azonban már az általános drágulás olyan erősebb üteművé vált, hogy 1940. őszén a 8000 sz. M. E.-i rendelet hatályon kívül helyezte az 5000/1931. M. E. számú fizetés-csökkentő rendelkezést.

Így a tanárság is látszólag visszakerült illetmények dolgában oda, hol 1927-ben volt, az illetménycsökkentő rendelkezések előtt. Ez azonban csak látszólagos jelenség volt, mert 1927-től 1940-ig nemcsak az összes közszükségleti cikkek ára emelkedett rohamosan, hanem megmaradtak mindazok a rendkívüli illetménylevonások is, (mint pl. az 1931. jan. 1-től kivetett külön adó), amelyek pedig eredetileg csak egy évre voltak előirányozva. Egyben megfeledezett az állami kormányzat arról is intézkedni, hogy az illetménycsökkentő rendelet hatálytalánításával eltörölje azt a 3000/1932. M. E. sz. rendeletét, amellyel az 1932/33-as évet semmisnek nyilvánította a fizetési fokozatban való előlépés szempontjából.

Státusunkat tehát nemhogy kielégítették volna a legutóbbi „fizetésjavító” pénzügyi rendelkezések, hanem ellenkezőleg mélységes aggodalommal töltötték el. A csekélymértű „fizetésjavítások” nyomában járó újabb áremelések ú. i. ismét drágítják a megélhetést és a mind jobban megnehezülő életgondok olyanfokú nyugtalanságot és elkeseredést váltanak ki a tanárságból, melyek szomorú következménye az, hogy ilyen állapotban nem tudja hivatását azzal a teljes lelkiséggel betölteni, mint ahogy azt maga is kívánna és szeretné. Kötelességét elvégzi, de az odaadó lélek így nem

egyszer hiányzik munkájából, mert állandóan a megélhetés kínzó kétségei és nehézségei uralkodnak el rajta. Pedig az iskolafajtánkban most végrehajtott reformok nyomán kerül megvalósításra a liceumon felépülő tanítóképző-akadémia. Szent lelkesedéstől és felfokozott hevülettől áthatott oktató személyzetre várna a nagy feladat: megépíteni az új, hatévolyamos tanítóképzés tagozatait.

Testvéregyesületeink is velünk hasonlóan érzik az anyagiak terén való hatalmas visszaesést és a hozzánk legközelebb álló gimnáziumi tanárság is csak „általános helyzetének rettentő romlására” hívhatja fel a kormányzat figyelmét.

Egy foglalkozási ágat sem sujtott ugyanis annyira az anyagiak terén való romlás a világháború után, mint a tanárságét. Elvonták tőle korpótlékeit, melyek ötévenként 25 év alatt évi 1000 aranykoronát tettek ki. Mostani fizetési osztályaiban nem éri el még a békebeli fokozatok illetményeit sem és ezek tetejébe megfosztották a korpótlékaitól is. A világháború előtt például a VII. fiz. osztály 1. fokozatában pengőre átszámítva a koronát 500 pengő volt tanáraink fizetése, melyhez járult még a havi 104 pengő 16 fillért kitevő korpótlék. Ma a VII. f. o. 1. fokozatában 400 pengő az illetmény és nem járul hozzá semmiféle díj. Ezzel szemben ugyan el kell ismernünk azt is, hogy megnyílt a tanárok előtt is a VI. f. osztály, de ha ennek 1. fokozatát el is éri a tanár, annak összege még ma is csak 555 pengő, tehát nem éri el a régi VII. f. o. 500 - 104.16 pengőjét. E mellett eléggé ismeretes mennyit veszített a mai pénz vásárló erejéből és talán nem kell példákkal megvilágítani, mit lehetett a világháború előtt 604 pengő 16 fillérért vásárolni és mit ma 555 pengőért...

Tanári státusunk fiatalabb tagjai közül nagyon sokan olyan hosszú idő után jutottak rendes tanári kinevezéshez, hogy a mostani várakozási idővel el sem érik a VI. f. o. 1. fokozatát, különösen ha olyan meglepetések is érhetik őket, mint amilyen volt az 1932-ben kiadott 3000 M. E. sz. rendelkezés. Némi javulás ugyan történt a fiatalabb tanárok javára, de ennek mértéke még mindig csekély. A tanári állás tekintélye is megköveteli, hogy a kezdő tanárnak is legyen annyi fizetése, mint egy fiatal hadnagynak, aki honvédségi pótdíjával együtt már többet kap a havi 250 pengőnél. Természetes és méltányos kívánság lehet így tanárságunk részéről az is, hogy a IX. és VIII. fizetési osztályokban a várakozási időt legalább 2—2 évvel csökkentésék.

Fiatalabb tanárainkra különösen nagy hivatás vár az akadémiai tanítóképzés kapcsán, mert az 1938. évi XIV. törvénycikkkel megalkotott új tanítóképzés az akadémiát internátussal együtt készül megszervezni. Az akadémiai tanítóképzés szerves alkotórészét képező liceumok legtöbbszörében is van már internátus. Ezekben az internátusokban is a fiatalabb tanármunkadéka látja el a nevelői munkát és irányítja a köztartást. Hogy mennyi munkát és odaadást kíván ez a munkakör és milyen nagyfokú leköötöttséggel jár, az csak azok előtt közismert, akik már maguk is végeztek ilyen munkát. De nagy felelősség, gond és teendő hárul az internátust ellenőrző és vezető igazgatóra is, aki nemcsak ellenőre a nevelőtanárnak, de irányítója, tapasztaltságánál fogva nem egyszer értékes tanácsadója és munkatársa. Felelősségteljes és állandó leköötöttséget jelentő elfoglaltság az internátusi nevelés és nem pusztán felügyeleti, mint azt sokan gondolják. Nem is lehet az, mert a fent idézett törvény indokolásában meg is jegyzi, hogy a tanítóképző-akadémia csak „a sajátyszerű lélekalakítást végző internátussal tartható fenn”. Ha azt akarjuk, hogy az internátusi nevelői munka valóban lélekalakító legyen és ne csak adminisztratív, akkor gon-

doszkodni kell arról is, hogy ezt a felelősségteljes feladatot végző tanárok és igazgatók munkájukért megfelelő díjazásban is részesüljenek.

Kérjük Nagyméltóságodat, hogy addig is, míg egy mainál kedvezőbb státusra számíthatunk — miként a bírák, vagy a katonatisztek, tegye elviselhetőbbé a pénzügyi kormányzat tanárságunk egvetemének könnyebb megélhetését.

Töröltessék el mielőbb a 3000/1932. M. E. számú rendelet, amely egy évvel visszavetette a tanárokat az előléptetések és kinevezések terén.

A megszüntetett ötödéves korpótlékok helyett kapjanak a tanárok is olyanféle pótdíjakat, miként a bírák képesítési pótlékot, vagy a katonatisztek honvédségi pótdíjat.

Kérjük a családi pótlékoknak olyanmértvű felemelését, amely érezhető, tetemesebb segítség, valóban családvédelmi célt szolgáló és a középszintű gyarapítását is elősegítene.

A fiatalabb tanárok kedvezőbb előhaladása érdekében a IX. és VIII. fizetési osztályokban a várakozási idő öt, illetőleg hét év legyen csak.

Nevelőtanárok, amennyiben heti 9 óránál többet tanítanak, az internátusi munkájukért havi 100 pengő tiszteletdíjat kapjanak. Aki ennél kevesebb ideig tanít, annak havi tiszteletdíja legyen 60 pengő. Mind a köztartásvezető tanár, mind az internátusra és köztartásra felügyelő és irányító igazgató szintén részesüljenek havi 100—100 pengő tiszteletdíjban.

A kormányzatot kérjük, hogy tegye lehetővé az új tanári állások szervezését részben azért is, hogy az igazgatók a líceumi rendtartás 71. §-ában megemlített 1—2 órakezelvényben részesíthessék is azokat a tanárokat, „akikre egyéb iskolai elfoglaltságuk (osztályfőnökség, dolgozatok javítása, munkáltató oktatás, iskolai ifjúsági egyesületek vezetése, tanulmányi felügyelet stb.) nagy terhet ró.”

Nyilvánítják meg a tanító- és óvónőképzőintézeti tanárok számára is az V. fizetési osztály, miként ez már megtörtént 1924-ben gimnáziumi kartársaink előtt, akik sem képesítésük különbségével, sem iskolafajtájuk fontossága tekintetében nem állanak a tanítóképző- és óvónőképzőintézeti tanárok előtt, — sőt képzésük ideje egy évvel rövidebb a miénkénel.

Kérjük Nagyméltóságodat, hogy iskolafajtáink igazgatói közül legalább azok egyharmada jusson az V. fizetési osztályba. Idősebb tanárok pedig, ha érdemesek az igazgatóságra, ne mint megbízott-igazgatók kerüljenek az igazgatói állásba. Megbízott igazgató csak fiatalabb tanár legyen és amennyiben méltónak bizonyul a megbízásra, egy év múlva nyerhesse is el az igazgatói kinevezést.

Igazgatók és tanárok mellett hathatósan biztosítandó a gyakorlóiskolai kartársaink helyzete. Sokirányú és terhes munkájuk különösképen megérdemli a jóakarató támogatást. Előhaladásuk a polg. isk.-i tanárok előlépése szerint van megállapítva. Így méltányos, hogy előttük is nyilvánítják a VI. fizetési osztály, miután ezt elérhetik a polg. isk.-i tanárok.

Kívánatos lenne, hogy a kormányzat a teljes szolgálati idejükkel nyugalmába vonuló tanároknak és igazgatóknak biztosíthatná ismét a teljes nyugdíjat, úgy miként volt ez a múltban. Így kívánatosabbá tenné a állam a mielőbbi nyugalmába vonulást és a tanári státus fokozottabb megújítását. Ezzel több fiatal tanárt nevezhetne ki azok helyébe, kik becsülettel megszolgálták azt a teljes nyugdíjat, melynek járulékait megfizették és amelynek tudatában léptek állásvállalásuk kezdetén az egyik legrögösebb pályára: a tanárra.

Kívánatos lenne a tanári státus megújítása érdekében az idősebb tanárok heti óraszámának csökkentése. Ezzel nemcsak a tanári státus fris-

sülhetne fel, hanem helyet és gyorsabb előmenetelt biztosíthatna a kormányzat a fiatalabb erőknél, melyek az idősebbek bölcs tapasztalata mellett inkább biztosítanak a szükséges éleveséget és frissességet.

Az itt elmondottak azok a legsürgősebb kérelmeink, amelyeket bizalommal terjesztünk Nagyméltóságod elé. Kielégítésük és számontartásuk fontos nemzeti érdek, mert csak az anyagi gondoktól megkímélt tanártól és nevelő-személyzettől remélhető olyan tökéletes és jó munka, amelyre a mai küzdelmes, de azért reményteljesebb időkben különösen szükségünk van. Kérelmeink jóindulatú elintézését remélve, vagyunk Nagyméltóságod iránti hódoló tiszteletünkkel a Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete képviselőjében. Budapest, 1940. december 16. — *Padányi-Frank Antal dr. s. k. elnök. Mesterházy Jenő s. k. főtitkár.*

Emlékirat a tanári könyvtáraknak a táj- és népkutatáshoz szükséges könyvekkel ellátása végett. — Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! A tanítóképzőintézeti tanárok számára legutóbb tartott táj- és népkutató tanfolyamon részvett tanítóképzőintézeti tanáraink azzal az elhatározással tértek vissza intézetükbe, hogy az Országos Táj- és Népkutató Intézet célkitűzéseibe foglalt és a tanfolyamon megismert és elmélyített nagy nemzeti fontosságú munkából komoly részt akarnak vállalni. A liceumok és azokra épülő tanítóképző-akadémiák szekhelyén és környékén növendékeink bekapcsolásával kívánják a kutatást végezni, hogy a jövő magyar tanítóit is méltóképpen készítsék elő e fontos feladatra. Még a tanfolyamon hangzott el részükről azon indítvány, hogy a szervezendő tanítóképző-akadémiákat a vidéki táj- és népkutatás egy-egy középpontjává kellene kifejleszteni, olyanféle vidéki fiókinzetekké, mint amilyeneket a Vkm. 29.797/1940. IV. 1. sz. rendeletének 7. §-a is megemlíti.

A vidéki tanítóképző-intézetekben a táj- és népkutató munka erőteljesebb megindítását azonban nagyon akadályozza az, hogy a tanítóképző-tanároknak nem állanak rendelkezésükre azok az irányjelölő szakmunkák (megye-, város-, falumonográfiák és egyéb, a helytörténeti tanulmányokat elősegítő alapvető munkák), amelyek nélkülözhetetlenek a kitűzött célok megvalósítására.

Országos Egyesületünk útján fordulnak tehát e lelkes tanárok Nagyméltóságodhoz azzal a kérelmükkel, hogy kegyeskedjék a táj- és népkutatáshoz szükséges legfontosabb könyvek beszerzésére intézetenként bizonyos pénzüsszeget kiutalni. Számításaink szerint kb. 400 pengőből ki tudnák egészíteni intézeti könyvtáraikat azokkal a táj- és népkutatáshoz szükséges alapvető munkákkal, amelyek birtokában eredményesen folytathatnák megkezdett munkálataikat.

Országos Egyesületünk abban a reményben terjeszti Nagyméltóságod bölcs és megértő figyelmébe ezt a kérelmet, hogy dolgozni vágyó fiatal tanáraink számíthatnak annak megvalósítására és így a tudományos eszközök birtokában valósíthatják meg magyar népünk javára lelkes elgondolásait.

Vagyunk Nagyméltóságod iránti hódoló tiszteletünkkel: *Padányi-Frank Antal dr. s. k. elnök. Mesterházy Jenő s. k. főtitkár.* — Budapest, 1940. december 18.

I R O D A L O M.

Ambrus Béla: *A nevelő önnevelés.* Szerző kiadása. Minerva könyvnyomda, Székesfehérvár, 1940. 45 l. Ára 2 P.

E tanulmány egyes fejezetei a *Magyar Gyermeknevelés* V—VI. évfolyamában sorozatosan jelentek meg. A szerző célja az, hogy nevelői önismeretre neveljen és a nevelői eszmény felé való tökéletesedés folyamatát megindítsa. Nem teljes, de a lényeges nevelői személyiségjegyek tárulnak elénk tudományos köntös nélkül. *Buzás Lászlónak* e folyóirat hasábjain ismertetett hasonló tárgyú doktori értekezése mellett hézagpótló ezzel a kérdéssel foglalkozó munka irodalmunkban.

Az I. részben a szerző az önnevelés általános alapelveit vázolja számunkra. Szól az önnevelés fogalmáról, értékéről, szükségességéről, lehetőségéről, céljáról, útjairól és az eszményi ember rajzáról. Az emberiség létkérdése a lelkek harmóniájának visszaszerzésén múlik. Ehhez szükséges az önnevelés, amely nagy és súlyos, de felemelő és hálás probléma, egyszersmind időszerű is napjainkban. Az önnevelés célja az a művelt ember, aki megtalálta az ő magasabb „én”-jét, s ezt a legteljesebb mértékben kifejteni is igyekszik. Az önnevelés kezdő útja elsősorban a lelki beállítottságtól függ s egyetlen módja a cselekvés, az állandó gyakorlás s az eszményekhez való állhatatosság.

Az önnevelés rögzös útján a haladást elősegítik a kiváló szellemi nagyságok életrajzai, újabban nagy szerep jutott a kérdőíves módszernek is. Elénk állítja azt az embereszményt, amelyet a kereszténység ajándékozott az emberiségnek.

A II. részben a nevelő egyéni önnevelése tárul elénk. A cél oly testi-lelki tartalom megszerzése, amelynek segítségével magasrendű, értékes személyiséggé fejlesztheti ki önmagát, hogy így nevelői feladatának minél eredményesebben megfelelhessen. Ezért elsősorban képességeit kell továbbművelnie, valamint értelmi, érzelmi és akarati világát kibontakoztatnia, s így az igazhoz, széphez és jóhoz kell eljutnia, amelyre minden más nevelői képesség, lelki megnyilatkozás, cselekvés épül.

A továbbiakban a szerző a nevelőnek egyes személyiségjegyeit veszi vizsgálat alá. Így megtudjuk, hogy milyen legyen a nevelő képzelőereje, esztétikai érzéke, önismerete, lelkiismerete, kritikai érzéke, kötelességérzete, modora, szelidsége, derűs lelke, emberismerete, hatástgyakorló ereje, önfegyelmzése, önképzése, hitélete, világnézete, életereje, a nevelők egymásközi viszonya, s végül milyen legyen a nevelői eszmény. Ennek a fogalma nagyjából érvényes az általános embereszmény alakjára is. Az eszményi nevelő a benne rejlő értékeket nem fojtja magába, hanem kifejtve tanítja és minél többet igyekszik nyújtani önmagából. Így bontakozhat ki lassan a Krisztust követő eszményi nevelő karaktere.

Az egész tanulmányt a szerző ideális lelkesedése és derülátó világnézete hatja át. Ajánlatos mindazon nevelők számára, akik szívügyüknek tekintik a gondjaikra bízott gyermekek jövőjét és sorsát.

Dr. Szántó Károly.

H I R E K.

Kérelem. — Az új év kezdetén ismét azzal a kéréssel fordulunk előfizetőinkhez és tagtársainkhoz, hogy az 1941. évre szóló előfizetési, illetőleg tagdíjakat, vagy legalább azok első felét, szíveskedjenek mielőbb beküldeni. Erre a célra folyóiratunk mostani számához postai befizetőlapot mellékelünk. Szeretnők, ha a hátralékosokat lelkiismeretük erőteljesebben furdalná. Megérdemelnék. Számukra egyébként példátlanul örvendetes hírel szolgálhatunk. Az egyesület választmánya decemberi ülésén azt a határozatot hozta, hogy azoknak a hátralékosoknak tartozását, kik az 1939. és 1940. évi tagdíjat beküldik, — tartozásuk nagyságára való tekintet nélkül — kiegyenlítettnek tekinti. — Egyesületünk vezetősége az intézetek igazgatóihoz azt a kérést intézte, értesítsék az egyesület elnökségét, hogy az intézetek tanárai közül kik tagjai az egyesületnek, s kik azok, akik még nem jelentették az egyesületbe való belépésüket. Ezt a kérést az igazgatók egy része, nem tudni, mi okból, — mind a mai napig nem teljesítette. Az egyesület elnöksége ezen az úton is kéri ennek a kérésnek a teljesítését.

Kitüntetés. — A Kormányzó a közokt. minisztérium két kiváló főtisztviselőjének, dr. Kósa Kálmán miniszteri osztályfőnöknek és dr. *Damjanovich Lajos* miniszteri tanácsosnak a Magyar Vörös Kereszt érdemkeresztjét adományozta.

Tanárváltozás a hitfelekezeti intézetekben. — A hercegprímás a kat. főigazgatóvá kinevezett *Milakovszky Rezső* tanszékének ellátására *Fütty Imre* mennyiség-fizika szakos paptanárt küldötte helyettesítő tanárnak az esztergomi érseki tanítóképző-intézetbe.

Személyi hírek, előadások. — A Magyar Akvarell- és Pasztelfestők Egyesülete a Nemzeti Szalonban kiállítást rendezett. A tárlat anyagát egy-egy művésztagja vezetése mellett többbizben bemutatta. Nov. 24-én *Undi Mária*, a VII. ker. áll. tanítónőképző tanára volt a tárlatvezető. — A Nemzeti Munkaközpont „Becsüld a munkát” szabadidő-szervezet előadássorozata keretében dr. *Csada Imre* dec. 5-én *Gyakorlatok a földgömbbel* címen adott elő. — A Tolnamegyei Általános Tanítóegyesület őszi közgyűlésén *Drozdy Gyula* kormánytanácsos a népiskola VII—VIII. osztályának feladatairól adott elő. — Dr. *Becker Vendel* tanügyi főtanácsos, a szegedi rk. tanítóképző igazgatója *A magyar néptanítók fizetése* címen értékes tanulmányt adott ki s benne ennek a sokágú kérdésnek számos részletét egyénien és ötletesen világítja meg. — A Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság decemberi előadássorozatának keretében dec. 12-én dr. *Padányi-Frank Antal* *A tanulók akarati életének megfigyelése* címen, dr. *Cser János* *Mit kell tudnunk a tanulók figyelméről és érdeklődéséről* címen tartott előadást. — *Vikár Kálmán*, a nyíregyházi ref. tanítóképző zenetanára a Bessenyei Társaság irodalmi szakosztálya és a helybeli középfokú iskolák ifjúsága számára *Mit ne énekeljünk* címmel eszmélető előadást tartott. Az előadás hatása alatt több iskola ifjúsága elhatározta, hogy hadat üzen az álmagyar zenének s egyedül a magyar népdal lesz az a zenei kincs, amellyel lelkét gazdagítani óhajtja.

Irodalmi szemle. — Gyurjács András: *Az oktatófilm lélektana és esztétikája* (Oktatófilm Közlemények, V. évf. 11. sz.). — Dr. Tóth Béla Zoltán: *A gyermek és az irodalom* (A Cselekvés Iskolája, IX. évf. 1—4. sz.). — Dr. Evva Gabriella: *Mire kell leányainkat eszméltetnünk* (Prot. Tanügyi Szemle, XIV. évf. 12. sz.). — Barcsai Károly: *Néhány szó a tanárok katonai kiképzéséről* (u. o.). — Mesterházy Jenő: *A magyar ötvösség a XVI. századig* (Magyar Iparművészet, XLIII. évf. 11. sz.). — Drozdy Gyula: *Kölcsey*

Ferenc (Néptanítók Lapja, 73. évf. 24. sz.). — Jankovits Miklós: *Nevelésügyi könyveink a szemlék tükrében* (Magyar Paedagogia, XLIX. évf. 2. sz.). — Mesterházy Jenő: *A tabáni diszkert és környéke* (Magyar Ifjúsági Vöröskereszt, XX. évf. 3—4. sz.).

A felszabadult területek tanítóképzői. — A románok az elrománosítás érdekében mindjárt a megszállás után Marosvásárhelyen áll. tanítóképzőt állítottak. Erre a célra a jegyzői tanfolyam épületét foglalták le. A képző egészen csapataink bevonulásáig működött. Az utolsó iskolai évben 270 növendéke volt. Románia különböző területeiről hozták oda a tanulókat, hogy ott őket a magyarság elnyomására tanítókká kiképezzék és apostolokként szétküldjék. Mikor Marosvásárhely visszakértült, az intézet tanárkara az intézet minden mozgatható értékesebb felszerelési tárgyaival együtt eltűnt. Egy Creșu nevű tanára is volt az intézetnek, aki néhány évvel ezelőtt belelovetett a szavazásra rendben bevonuló magyar szavazókra. Három ember azonnal meghalt, sokan súlyosan megsebesültek. — Ennek a kimúlt román áll. tanítóképzőnek a helyébe a katonai közg. parancsnokság magyar áll. tanítóképzőt állított. Megszervezésével *Koncz Lajos* tanárt bízta meg, aki előzően az ottani rk. tanítóképző-intézetnek volt a tanára. Az intézet jelenleg egy új, a város tulajdonában lévő épületben helyezkedett el, amelyben a megszállás idején az áll. fiúgimnázium működött. Egyelőre a kereskedelmi középiskolával kell a helyiségek használatában osztozkodnia. Az intézet ideiglenes tanári testülete teljes. Három nyug. tanár önként vállalkozott arra, hogy heti teljes óraszámmal részt vesz a munkában. *Zsögön* Zoltán magyar—történelem szakos volt rk. képzői tanár a ped. tárgyakat adja elő. *Dr. Farkas József* ny. főgimn. tanár a magyar és a német nyelvet tanítja, *Nagy Ödön* ny. főgimn. tanár pedig a földrajz—természettudományok tanítását látja el. Az intézet többi tanárai: *Adorján István* (történelem), *Kovács László* (menniségtan—fizika), *Mátyás Ferenc* (ének—zene), s *Bene József*, aki Székelykeresztúrról jött s 8 év óta működik az államnál, a rajzot és kézimunkát tanítja. *Koncz Lajos* igazgató ideiglenesen a gazdaságtan tanítását látja el. Az intézet november 27-én nyílt meg. Az I. és II. osztály fiúliceum, a III. és IV. osztály pedig tanítóképző. A jelenlegi isk. évre az I. osztályba 36, a II.-ba 21, a III.-ba 11 és a IV. osztályba 14 növendék iratkozott be. Határozottan remélik, hogy a növendékek száma a jövőben a mainak legalább másfélszeresére emelkedik.

Kultúrest a budapesti áll. liceum- és tanítóképző-intézetben. — A Székesfővárosi Népművelés keretében és dr. *Wagner Ferenc* rendezésében megtartott november havi kultúresten közel 300 főnyi hallgatóság előtt ismertette dr. *Ortutay Gyula* egyetemi m. tanár Erdély magyarságának történelmi és néprajzi helyzetét. *Pataky Jenő*, a Nemzeti Színház tagja, szavalatokkal, *Hidy Mártuska* pedig hegedűszámokkal működött közre.

Intézeti hírek. — December 6-án a rádióban szórakoztató zene keretében a nagykörösi ref. tanítóképző-intézet énekklara énekelt. Az előadott darabok közt volt *Vikár Sándor* nyiregyházai zenetanár *Alleluja és dicsőség* című darabja. — A nyiregyházi ref. tanítóképző-intézet tanári testülete és ifjúsága nov. 9., 10. és 11-én az erdélyi akció javára székely-estét rendezett. Az esték 357.95 P tiszta bevételt eredményeztek a nemes célra.

A bpesti intézetek tanulóiinak száma. — A bpesti fiú- és leányliceumok tanulóiinak száma a jelenlegi tanévben a következő. I. ker. áll. fiúliceumban: I. o. 50, II. o. 41, III. o. 29; német tanítási nyelvű fiúliceumban: I. o. 32, II. o. 15; az izr. fiúliceumban: I. o. 19, II. o. 14, III. o. 16; a II. ker. áll. leányliceumban: I. o. 44, II. o. 36, III. o. 42; a II. ker. rk. leányliceumban: I. o. 34, II. o. 26, III. o. 23; a IV. ker. rk. leányliceumban: I. o.

52, II. a. és b. o. 55, III. o. 51; a VII. ker. áll. leánylíceumban: I. a. és b. o. 72, II. a. és b. o. 77, III. a. és b. o. 79; a IX. ker. rk. leánylíceumban: I. o. 51, II. o. 45, III. o. 40; a XI. ker. rk. leánylíceumban: I. o. 53, II. o. 51, III. o. 49; a XIII. ker. rk. leánylíceumban: I. o. 45, II. o. 27, III. o. 24. — A tanító- és tanítónőképző-intézetek 1940—41. isk. évi be-
népesültségét pedig a következő adatok tüntetik fel. I. ker. áll. tanító-
képző: IV. o. 27, V. o. 34; orsz. izr. tanítóképző: IV. o. 12, V. o. 16; II. ker.
áll. tanítónőképző: IV. o. 32, V. o. 43; II. ker. rk. tanítónőképző: IV. o. 31,
V. o. 30; IV. ker. rk. tanítónőképző: IV. o. 49, V. a. és b. o. 54; VII. ker.
áll. tanítónőképző: IV. o. 35, V. a. és b. o. 46; IX. ker. rk. tanítónőképző:
IV. o. 35, V. o. 34; XI. ker. rk. tanítónőképző: IV. o. 37, V. o. 29; XIII. ker.
rk. tanítónőképző: IV. o. 40, V. o. 50.

Halálozás. — Dr. Bilinszky Lajos, a nagyszebeni rk. magyar tanítónő-
képző-intézet fáradhatatlan tevékenységű igazgatója dec. 8-án Kolozsvárt,
ahol beteg szívére gyógyulást keresett, váratlanul elhunyt. A magyar ta-
nítóképzésnek egyik legérdemesebb munkása távozott halálával az élők
sorából. Évtizedeken keresztül igazgatta, fejlesztette, virágoztatta a nagy-
szebeni tanítónőképzőt. Kiváló tankönyvíró is volt. Erdély megszállása óta
állandóan heves harcot kellett vívnia az embertelen, minden magyar ügyet
gyilkos gyűlölettel szemlélő és ördögi furfanggal kijátszani akaró oláh em-
berekkel és hatóságokkal. Nem csoda, hogy ez a küzdelem idegeit és szer-
vezetét megőrlölte. A nagyszebeni intézetre kétszeres csapás, hogy éppen
most kellett a küzdelemből kiválnia, amikor az erdélyi magyarság most már
egyetlen magyar tanítási nyelvű intézetét az oláh impérium részéről a ke-
gyetlen megsemmisítés veszélye fenyegeti. A hálás tanítványok sokasága
híven fogja őrizni áldott emlékeit! A tanítóképző tanárság tisztelettel hajtja
meg előtte a hála és a nagyrabecsülés zászlaját!

Nyugtázás. — Tagdíjat, illetőleg előfizetési díjat fizettek: az 1937.,
1938., 1939., 1940. és 1941. év I. és II. felére Garamvölgyi Ervin, az 1938.
év I. felére dr. Galló Pál, az 1938. év II. felére Grynaeus Ida, Kádár Ilona
és Vajda Erzsébet, az 1938. év I. és II. felére Varghané Erdélyi Olga, az
1938. év II. és az 1939. év I. felére Nagy Vilmos, az 1939. év I. felére
Tscheik Ernő és Pödör Béla, az 1939. év II. felére Kraft József, dr. Bálint
Sándor, dr. Szakál János és Adám Zsigmond, az 1939. év I. és II. felére dr.
Egey Antal és Varghané Erdélyi Olga, az 1939. év II. és az 1940. év I. fe-
lére Tanács Imre, az 1939. és 1940. év I. és II. felére Pál Lajos, az 1940.
év I. felére Szomborné Szántó Lenke, Zala István és dr. Horváth Endre,
az 1940. év II. felére Frigyes Béla és Mácsay Károly, az 1940. év I. és
II. felére Chobodiczky Alajos, Berczelné Erős Piroska, Varga Lajos, Katona
Margit, Barabás Tibor, Lányi Anna, Plot Hildegard, Gáspár Emilia, Krasz-
nai Ilona, Kovács Ilona, M. Varga Edit és Tóth M. Marianna, az 1940. és
1941. év I. és II. felére dr. Padányi-Frank Antal, dr. Juhász Béla, Koltai
István és Csekő Árpád, az 1940. év II. és az 1941. év I. és II. felére dr.
Jankovits Miklós, az 1940. év I. és II. és 1941. év I. felére Pfalz György,
az 1941. év I. felére dr. Lux Gyula, az 1941. év II. felére Molnár Oszkár,
az 1941. év I. és II. felére Mesterházy Jenő, Jeletiné dr. Lajos Mária, dr.
Tóth Béla Zoltán, Móczár Miklós, Barabás Endre, Váradí József, dr. Zentai
Károly, dr. Garai József, dr. Tóth Gyula, Kocsis Lajos, dr. Kiss Lajos,
dr. Wagner Ferenc, dr. Somos Lajos, esztergomi rk. tanítónőképző-intézet
és a szegedi rk. tanítónőképző-intézet. Végül Buday Lajos György tanár-
nak 2.20, dr. Cseh Arnold tanár részére 2.80 és Kalmárné Kostyál Ilona
tanár javára 2.— P-t írtam tagdíjtörlesztés címén jóvá. — Bp. 1940. dec. 22.
Frigyes Béla, pénztáros.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.